

List Saveza lovačkih društava Tuzlanskog kantona

Lovac

Broj 56

Tuzla, decembar/prosinac 2012.

Cijena 1,00 KM

Sretna Nova 2013. godina

Lovac

List Saveza lovačkih društava
Tuzlanskog kantona

Izlazi tromjesečno

Izdavač:
Predsjedništvo Saveza lovačkih društava
Tuzlanskog kantona

Za izdavača:
Rasim Omerović,
predsjednik Predsjedništva SLD TK

Redakcija lista "Lovac":
Rasim Omerović (Kalesija),
Hasib Imamović (Tuzla),
Šerif Bečić (Banovići),
Hasan Muratović (Živinice),
Ramo Memić (Sapna),
Samed Mehmedović (Srebrenik),
Esad Hanić (Gradačac),
Hajrudin Imširović (Teočak),
Hariz Salihović (Kladanj),
Džemal Jukan (Gračаница),
Mujo Softić (Lukavac),
Sulejman Hadžić (Doboj-Istok) i
Hazim Mujkić (Čelić).

Glavni i odgovorni urednik:
Rasim Omerović, dipl. ing. šumarstva

Urednik i lektor:
Prof. Mirzet Ibrišimović

Stručni saradnik:
Jasmin Bećirović, profesor

Fotoliti:
B Concept Sarajevo

Priprema i štampa:
"Mikroštampa" Tuzla

Za štampariju:
Šaban Cipurković

Adresa redakcije "Lovac"
Tuzla, Džindić mahala 13.
Tel./fax: 035/277-525
Web site: www.lovac.tk.com
E-mail: info@lovactk.com

Račun kod Tuzlanske banke d.d. Tuzla
132-100-03092192-27

Na osnovu mišljenja Ministarstva
za obrazovanje, nauku, kulturu, sport
i informisanje Vlade TK broj
10/1-452-25-2/98 od 28. 08. 1998. god.,
list „Lovac“ oslobođen je dijela
poreza na promet

Lovna etika

Piše: Šerif Bečić

Riječ etika potiče od grčke riječi etikos, što znači moralan, smjran i obuhvata načela, kriterije, mjerila i pravila koja postavlja neka zajednica, grupa ili stalež. Lovna etika obuhvata skup (uglavnom nepisanih) načela i pravila koja se postavljaju pred lovce kao posebnu i specifičnu grupu ljudi koji su se dobrovoljno udružili u organizaciju, čiji je glavni cilj, prije svega gajenje i zaštita divljači, a zatim i lov kao dio racionalnog i planskog lovnog gazdovanja. Još je Sokrat primjetio da vrline zavise od znanja da bi Aristotel tome dodao da je osim znanja potrebna i volja.

Lov danas predstavlja vid rekreacije i relaksacije, kroz zadovoljenje jedne vrste hobija, čije upražnjavanje nije ni malo jednostavno ali je intenzivno i zabavno. Da bi se sve to ostvarivalo lovac se mora pridržavati nazgled ne tako bitnih pravila, čije bi neprimjenjivanje moglo da utiče na raspoloženje i osjećanja drugih lovaca i ljudi općenito. Pristojan lovac će na poziv u lov odgovoriti i potvrditi dolazak ili će ga odbiti i zahvaliti organizatoru. Ako je prihvatio poziv, trudit će se da na zakazano mjesto za početak lova stigne na vrijeme. Lovac će ako lovi sa svojom grupom, sekcijom ili društvom, na vrijeme doći na mjesto odakle redovno polaze u lov, kako ga drugovi ne bi čekali.

U lov se ide ispuvan i trijezan. Neispavanost i mamurluk mogu biti uzrok nesreće u lovu, a sigurno dovode do lošijih rezultata pa time i do nezadovoljstva, kako samog lovca tako i drugih učesnika. Pred polazak u lov i za vrijeme lova ne piju se alkoholna pića, jer mogu biti izvor mnogih neprijatnosti i nezgoda. Organizator lova ili lovovođa, ne bi smjeli da dozvole pijanom lovcu da učestvuje u lovu, jer će i sami snositi odgovornost za eventualne nesreće. Pijanog lovca će lovovođa ili neko drugo odgovorno lice odstraniti iz lovišta, a njegovo oružje isprazniti i staviti u futrolu.

Lovac se za vrijeme užine ili doručka u toku lova, ako je donio hranu za sebe, neće odvajati i jesti sam. Ostali učesnici u lovu će u takvom slučaju o njemu steći sliku sebičnjaka ili osobenjaka. Lov je drugarski izlet u prirodu pa se tako treba i ponašati.

Prije odmora za jelo, lovac će svog psa odvojiti u stranu, vezati, nahraniti i napojiti, kako ne bi smetao ostalima da se odmore i uživaju u međusobnim kontaktima. Treba se kloniti neumjesnih priča, hvalisanja i gordosti zbog eventualnog uspjeha u lovu. Lovac koji se tako ponaša neće biti primljen dobro od ostalih lovaca.

Lovac početnik ne bi trebao u prvo vrijeme da ide u lov sa većim brojem učesnika. Neophodno je da prvo stekne iskustvo loveći sa svojim mentorom i dva tri starija lovca, koji će ga obučiti ne samo lovu već i ponašanju, kako u toku lova, tako i u vrijeme prije i poslije lova. Tek kada oni daju povoljno mišljenje o lovcu početniku, može se i on uključiti u veće društvene lovoe.

Uredno plaćanje članarine i ispunjavanje ostalih materijalnih i radnih obaveza prema lovačkoj organizaciji - pitanje je lovačke časti. Neispunjavanje obaveza može da ugrozi pojedine akcije društva na unapređenju lovišta i na uzgoju divljači. Osim toga, takve postupke će ostali lovci vrlo loše ocijeniti i takav lovac neće biti omiljen među njima.

Društvena zajednica, dajući lovcu dozvolu za lov, očekuju od njega da će se uvijek i u svakoj prilici ponašati kao čuvar divljači i prirode u kojoj ona živi; očekuje se da će se lovac angažirati u borbi za očuvanje prirodnih uslova za život divljači. Zato će on, ako primjeti da neko čini štetu prirodi ili divljači upotrebom nedozvoljenih sredstava za lov, ili upotrebom takvih sredstava u hemijskom ili nekom drugom štetnom obliku pri radu u šumi, ili polju, prijaviti svojoj organizaciji ili odgovarajućim organima, kako bi se štetočine spriječile a šteta otklonila. Isto tako, ako lovac primjeti lovokradicu, ili uginuće, ili bolest divljači, zagađenje terena ili neke druge negativne pojave, to treba da prijavi organizaciji koja gazduje lovištem. Na taj način će se spriječiti osiromašenje lovišta i doprinjeti zaštiti prirode i divljači.

U toku lova ili družeći se van lova, lovci će međusobno razmjenjivati informacije i saznanja o lovištu i divljači. Svoja iskustva će prenositi na druge, a naročito mlade lovce. Pri tome će izbjegavati da svoja saznanja proglašavaju jedino važećim i jedino prihvatljivim.

Za uspješno bavljanje lovom, zaštitom i uzgojem divljači, lovcu su neophodna osnovna saznanja o savremenim stečenim i naučnim dostignućima iz oblasti lova. Do tih saznanja će dolaziti čitanjem lovačkog lista i druge literature, posjećivanjem predavanja, seminara i izložbi o lovstvu, zaštiti prirode i divljači.

O oružju, municiji i drugim sredstvima za lov takođe ima dovoljno literature, čime se najviše bavi lovačka štampa. Lovac će zato, kada mu je moguće čitajući ova štiva, proširivati svoja saznanja, kako bi se što uspješnije bavio lovom i zaštitom prirode i divljači. Ukoliko u tome bude imao bolje rezultate i njegovo zadovoljstvo će biti veće i potpunije. Pripadnost lovačkoj organizaciji lovac će izražavati raznim znacima i značkama, odjećom i drugim obilježjima koja se utvrđuju pravilima ili su dio nepisanih lovačkih običaja.

Kako u lovu tako i van lova, na lovačkim priredbama lovac ima i pravo i dužnost da takva obilježja javno nosi i na taj način pomosno iskazuje svoju pripadnost lovačkoj organizaciji.

2 Lovac Decembar 2012

78. sjednica Predsjedništva SLD TK

U prostorijama LD „Tuzla“, 7. novembra 2012. godine, održana je 78. sjednica Predsjedništva SLD TK. Sjednici je prisustvovalo 12 članova, predsjedavao je Rasim Omerović, dipl. ing. predsjednik SLD TK, a zapisnik je vodio Jasmin Bećirović sekretar SLD TK. Dnevni red sjednice je imao devet tačaka.

U okviru razmatranja statusnih pitanja, odnosno rasprave o odnosima SLD TK i SLO BiH, Predsjedništvo SLD TK je donijelo Zaključak da Savjet za lovstvo načini platformu Saveza LD TK u vezi s objedinjavanjem dvaju saveza i da se održi sastanak Predsjedništva SLD TK sa predstavnicima SLO BiH, gdje bi predstavnici SLD TK bili domaćini, a da se taj termin zakaže krajem novembra.

U vezi inicijative za izmjenu Zakona o lovstvu F BiH, Predsjedništvo SLD TK će se očitovati prema Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, odnosno uputiti će dopis u kojem će iznijeti stav da se, kod izrade izmjene i dopune Zakona o lovstvu F BiH, blagovremeno upute dopisi svim zainteresiranim stranama da dostave prijedloge izmjene Zakona, te da se od tih prijedloga sačini jedan kvalitetan Prijedlog prednacrta Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o lovstvu F BiH.

U vezi razmatranja priprema za izradu godišnjih planova gazdovanja i izvještaja o njihovoj realizaciji, Predsjedništvo SLD TK je prihvatilo prijedlog Savjeta za lovstvo, prema kojem će se održati sastanak-seminar glavnih lovovođa lovačkih društava, stručnih saradnika i članova Savjeta za lovstvo,

kako bi se izdefiniirali sadržaj i forma privremenih godišnjih planova, kao i izvještaji o realizaciji, a koji bi bili unificirani za sve članice SLDTK, u skladu sa Zakonom i podzakonskim aktima.

Na prijedlog Savjeta za lovstvo, Predsjedništvo SLD TK je usvojilo Zaključak da se, u cilju kvalitetnije pripreme lovača-pripravnik za polaganje lovačkih ispita i popune dnevnika, održi seminar za mentore. Lovачka društva su dužna da do kraja novembra dostave imena mentora koje su imenovali u svojim lovačkim društvima, tako da bi se ovaj seminar mogao održati u decembru ove ili januaru naredne godine.

Predsjedništvo SLD TK je usvojilo Odluku o minimalnoj članarini za 2013. godinu, prema kojoj će minimalna članarina za narednu godinu biti 100,00 KM, dok ostale obaveze članica prema SLD TK ostaju iste.

U okviru razmatranja djele koncesija gospodarenja lovištima (divljači) u skladu sa Zakonom o koncesijama FBiH, Predsjedništvo SLD TK, na prijedlog Savjeta za

lovstvo, usvojilo je Zaključak da se formira Radna grupa koja će obaviti razgovor sa kantonalnim ministrom i sa odgovornima za izradu teksta oglasa za davanje lovišta na gazdovanje, kako u proceduri dodjele koncesija lovačka udruženja ne bi bila oštećena, odnosno kako bi im se dala određena prednost kao dosadašnjim korisnicima.

Jasmin Bećirović
Sekretar SLD TK

Odluke o posebnim lovačkim priznanjima

U skladu s Pravilnikom o dodjeli priznanja i odlikovanja SLD TK, u svrhu zasluga i u cilju stimuliranja razvoja i afirmacije lovstva i drugih aktivnosti koje su od općeg interesa za lovstvo, na prijedlog članica Saveza i Komisije za priznanja i odlikovanja, Predsjedništvo SLD TK, na svojoj 78. sjednici, donijelo je odluke da se u okviru lovačkih društava dodijele posebna lovačka priznanja:

LD „TOPLICA“ ŽIVINICE

Počasni član: Omazić Faik, Mujanović Huso, Nukić Kasim i Bedić Osmo

LD „SVATOVAC“ LUKAVAC

Počasni član: Alić Senaid, Alibašić Senaid i Mustafić Šefik

Jasmin Bećirović
sekretar SLD TK

Gnojničani odstrijelili četiri vepra

Devetnaestog novembra ove godine lovci Lovačke grupe „Gnojnica“, „pod zapovjednom puškom“ Muje Softića, vođe Grupe, bili su veoma spretni i sretni u lovu na crnu divljač. Gnojničani (LS „Gnojnica“-LD „Svatovac“ Lukavac) uspjeli su odstrijeliti četiri vepra na Ozrenu, na lokalitetu Konjski potok. Dva vepra je odstrijelio Enes Sejdinović, a po jedan

Alen Delmanović i Damir Arnaut. Članovi LG „Gnojnica“ koji su tog dana učestvovali u lovu: Mujo i Huso Softić, Enes i Izet Sejdinović, Alen, Šaban i Žučo Delmanović, Vlado Bistarac, Mehmed Imširović, Arnes Bijelić, Damir Arnaut, Ahmo Lemezović, Repak Bibić i Rasim Krljan.

Enes Sejdinović

Lovačko društvo „Teočak“ Teočak

Đedo ulovio dva vepra

Mnogo puta smo čuli narodnu poslovicu „Kako si posijao tako ćeš i požnjeti“, a u njezinu istinitost su se uvjerali članovi LS „Husejnovići“-LD „Teočak“. Lovci ove Sekcije više godina redovito uređuju dio lovišta, štiteći i prihranjujući divljač. Rezultat tih akcija je povećanje brojnog stanja divljači iz godine u godinu.

Sunčano novembar-sko jutro je nagovještavalo dan za idealan lov, kakav se samo može poželjeti, kao što bi mi lovci rekli „Prava hora“. Grupa lovaca: Rešid, Hajrudin, Refik-Cigo, Avdo, Zejnil i Senad-Kadija, žurila je prema čekama na kojima su očekivali bogat ulov, odnosno smatrali da bi tim maršutama mogla se kretati krda divljih svinja.

Potajno su se nadali da će baš tu gdje su se postavili, veprovi preći put ili njivu. „Kerovi su odmah zauzeli“, kaže Zejnil Softić, „Gorilo je na sve strane, prosto se osjetio smrad svinja

u šumi, a srce je udaralo“. „Odjednom pucanj odjeknu šumom, jedan pa odmah zatim još jedan“, priča Cigo, „Dolazio je s Ploča, gdje je bio Rešid Avdić“.

Nakon telefonskih poziva svi su požurili prema Rešidu

(na fotografiji prvi sa lijeva) kojeg zovemo još i Đedo, jer je najstariji aktivni član Sekcije. „Dva, dva su pala“, vikao je Đedo. Svi su mu čestitali, vadili rakiju iz ruksaka da zaliju taj nesvakidašnji događaj. Nedaleko od Rešida, ležala su dva vepra.

Svi su bili veseli, fotoaparati su bljeskali, pjevalo se i ritualno kitalo lovca koji je odstrijelio veprove. Rešid je ponosno stajao i govorio: „Lahko vam se slikavat

kad Đedo nahrani pa ubije, ja najstariji moram, nije vas sramota“. Slavlje je trajalo do same večeri.

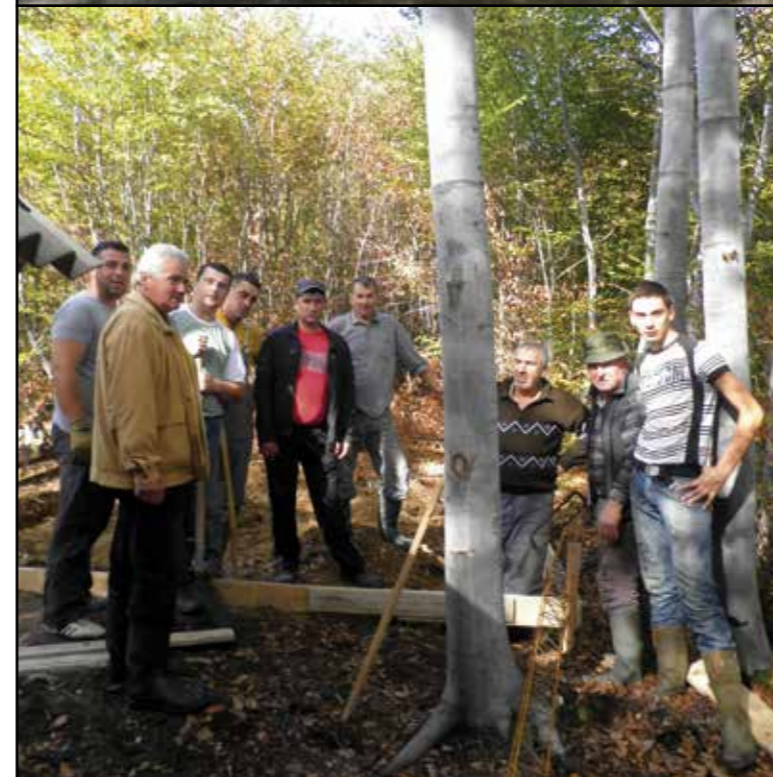
Muhamed Spahić

Kuća na Razboju

Na lokalitetu Razboj kod Lipnice, članovi LS „Lipnica-LD „Tuzla“ započeli su izgradnju lovačke kuće u neposrednoj blizini lovačke kolibe Stari hrast. Kuću, vlastitim sredstvima i trudom, gradi Lovačka gupa „Stari hrast“: Malkočević Džemal, Hamdo, Sanel, Mirhad i Mehmed, Kovačević Fajik i Senahid, Šećkanović Husein, Hamzić Jusuf, Krdžalić Halid i Vahidin (na fotografiji).

Enver Aličić

Srndać pao više Trstja

Članovi LS „Lipnica“-LD „Tuzla“, odnosno lovci LG „Stari hrast“: Kovačević Senahid i Faik, Šećkanović Husein, Krdžalić Halid i Vahidin, Malkočević Mehmed, Delić Ibrahim i Eldar, bili su uspješni na ovogodišnjem otvorenju lova na srndaća. Na fotografiji (prvi sa lijeva) je Kovačević Senahid (predsjednik LS „Lipnica“) koji je odstrijelio srndaća i Šećkanović Husein (blagajnik Sekcije). Lov je obavljen na terenima Tunčadolovi, Pantelije, Gornja Lipnica i Trstje, a srndać je „pao“ upravo poviše Trstja.

Husein Šećkanović

Zec pade na Srnjaku

Na lokalitetu Srnjak-Plane kod Lipnice, članovi Lovačke gupa „Stari hrast“-LS „Lipnica-LD „Tuzla“, ulovili su zeca, tačnije, odstrijelio ga je Krdžalić Vahidin. Bilo je to 25. novembra, a kako je dan bio izuzetno lijep za ovo doba godine, Dan državnosti BiH je obilježen i svečarskim druženjem pored lovačke kolibe Stari hrast. Na fotografiji su lovci ove Grupe, među kojima je i Ibrišimović Mirzet, urednik Lista LOVAC: Kovačević Fajik i Senahid (predsjednik LS „Lipnica), Krdžalić Halid i Vahidin, Malkočević Džemal, Hamdo, Sanel, Semir i Mehmed, Bajrić Adnan i Šećkanović Husein.

Husein Šećkanović

Lovačko društvo „Spreča“ Kalesija

Lovačka kuća **Bukovica**

ponos
kalesijskih
lovaca

Lovačka kuća „Bukovica“, smještena u Sprečanskom polju, na lokalitetu Gornja Kalesija, svečano je otvorena sredinom oktobra ove godine. Izgradnju lovačke kuće su finansirali članovi LD „Spreča“ Kalesija koji ističu da je ovaj prelijepi i izuzetno funkcionalan objekt jedan od njihovih ponosa. „Nesebičnu finansijsku pomoć su nam pružili i Kalesijci na privremenom radu u Švicarskoj. Zahvaljujući

njima, uspjeli smo pored kuće iskopati i bunar pa je riješen i problem vodosnabdijevanja“, kaže Ahmet Beširović, sekretar Društva. Za izgradnju lovačke kuće Bukovica ukupno je potrošeno oko 16.000 KM. Zvanično stavljanje kuće u funkciju je bila prilika za zajedničko druženje kalesijskih lovaca i „Švicaraca“, čije donacije su ubrzale okončanje radova.

Elvir Huremović

Lovačko društvo „Spreča“ Kalesija

Uspješno završen lov na visoku divljač

U Lovačkom društvu „Spreča“ Kalesija izuzetno su zadovoljni postignutim rezultatima u proteklom periodu, a posebno lovom na visoku divljač, odnosno lovom na srndaće.

Tokom juna, jula i avgusta, kalesijski lovci su odstrijelili 24 jedinke, od planiranih 37. „Posebno smo zadovoljni što je divljač bila u izuzetno dobroj kondiciji te što nisu zabilježena nikakva oboljenja divljači“, kaže Enver Kurtić, glavni lovovođa LD „Spreča“, dodajući da u narednom periodu slijedi ocjenjivanje lovačkih trofeja.

6 Lovac Decembar 2012

U LD „Spreča“ Kalesija se pripremaju i za prijem novih članova pa je za 29. decembar planirano polaganje lovačkog ispita. Do sada je već prijavljeno 30 kandidata.

A za kraj decembra se planira i održavanje Lovačke večeri, koja će biti prilika za opuštanje u društvu sa suprugama i prijateljima Društva. Lovačko veče će se organizirati motelu „Košuta“ u Kalesiji.

„Dolaskom zimskih dana poduzimamo i sve neophodne radnje kako bi divljač što lakše prezimila. Obrali smo kukuruz s vlastite parcele od šest dunuma, uskladištili ga i pripremili za prehranjivanje divljači u zimskom periodu“, navodi Kurtić.

Elvir Huremović

Lovačko društvo „Jelen“ Gradačac Druženje lovaca i planinara

Planinarsko društvo „Gradina“ Gradačac je organiziralo svečano otvaranje novosagrađenog planinarskog doma „Jasenica“ u Jasenici kod Gradačca, na kojem su bili i članovi LD „Jelen“ Gradačac, koji su, istovremeno i članovi ovog planinarskog društva. Pored lovaca, bili su prisutni i planinari iz dvadesetak planinarskih društva Planinarskog saveza BiH, kao i planinari iz Hrvatske, Srbije i čitave regije. Lovište Jasenice je poznato po prirodnim ljepotama, tako da je ovaj planinarski dom zaista „nikao“ u divnom zelenom brdskom okruženju. Okružuju ga šume bjelogorice na nadmorskoj visini od 496 metara. Ove šume su poznate po ljekovitim biljkama, divljem voću i jestivim gljivama. Lovište Jasenice je poznato i po raznovrsnoj lovnoj i drugoj divljači. Tu su staništa divlje svinje, srne, zeca, fazana, lisice i jazavca. U takvom okruženju su lovci LS „Jasenica“ izgradili jedan od najljepših lovačkih domova koji se nalaze u lovištu matičnog Društva, koje, zahvaljujući ovakvim lovnim potencijalima, svoju lovnu politiku bazira i na lovnom turizmu. Lovci Lovačke sekcije „Jasenica“ zaista imaju izuzetno uređeno lovište s više lovno-tehničkih objekata.

Lovci i planinari koriste iste planinske staze, šume, livade, rijeke ... pa je razumljivo njihovo jedno ovakvo druženje, kao i zajednička briga o blagodatima prirode. U zaštiti biljnog i životinjskog svijeta, voda, šuma ... tu su još aktivni i članovi Organizacije „Eko-zeleni“ Gradačac, kao i članovi Udruženja sportskih ribolovaca „Hazna“ Gradačac.

Planinarski dom „Jasenica“, prema riječima promotora svečanog otvaranja, jedan je od najfunkcionalnijih i najljepših takvih objekata u Federaciji BiH, a njegovim stavljanjem u funkciju općina Gradačac je obogaćena za još jedan turistički objekt. Dom ima 12 soba, nekoliko apartmana, s ukupnim kapacitetom od 60 ležajeva. Svaka soba ima balkon s pogledom na prekrasan i zdrav okoliš. Još treba naglasiti da ovaj izuzetan dom ima svoje centralno podno grijanje, atraktivne i funkcionalne kamine, električnu struju, vodu i sve one sadržaje koji jamče da će ovaj dom biti okosnica razvoja lovnog turizma i turizma uopće na ovom lokalitetu.

Fahrudin Gromić

Lovačko društvo „Jelen“ Gradačac

Disa Lovac

Na fotografiji je osmogodišnja Edisa Ibranović, unuka strastvenog lovca i folk pjevača Bajre Subašića (poznatiji kao Baya Bosanac), prilikom uručivanja lovačke članske karte. Bajro je lov zavolio uz svog rahmetli oca Aliju (poginuo u odbrani Bosne), a djevojčica, opet, uz svog djeda. Toliko je privržena djedu i lovu da je svi zovu Disa Lovac. Slobodno vrijeme radije provodi uz lovačke pse, u djedovoj lovačkoj sobi s trofejima i u učenju lovačkih pravila i običaja, nego u igri. Njen ljubimac je Brik, njemački oštrodlaki ptičar. Lovačko društvo „Jelen“ Gradačac ju je srdačno prihvatilo u svoje redove, a cjela njena porodica je ponosna na malu Disu Lovca.

Lovačko društvo „Jelen“ Gradačac

Odstrijeljeno dvadeset i šest srndaća

Operativnim kalendarom aktivnosti za lovnu 2012./13. godinu, LD „Jelen“ Gradačac je predvidjelo da odstrijeli 26 grla srndaća. Plan je u potpunosti ispunjen jer su lovci Društva uspjeli odstrijeliti upravo toliko srndaća. Ovaj uspjeh je proslavljen na lovačkim sijelima uz muziku, pjesmu i veselu „lovačku analizu“ događaja. Mladi lovac Muhamed Huseinbašić (na fotografiji), u lovištu Bučje, odstrijelio je svog prvog kvalitetnog srndaća. Uz odavanje počasti ulovljenoj divljači, Muhamedova grupa (mlađi lovci) je pripremila lovački ručak. Muhamed je član LS „Svirac“, koja na Bučjima završava gradnju lovačke kuće.

Loše vijesti su da je ove godine stradalo šest grla srneće divljači. Društvo je obavilo svoje obaveze i postavilo saobraćajne znakove „Divljač na putu“, ali, nažalost, ima vozača koji ne poštuju ta upozorenja. Isto tako, ima i slučajeva u kojima lovci pucaju s velike udaljenosti, ranjavaju divljač koja kasnije ugine. Uginulu divljač niko ne uvodi u odstrjel.

Fahrudin Gromić

2012 Decembar Lovac 7

Moral na nišanu

Kao dugogodišnji lovac, planinar, pobornik i zaštitnik zdrava okoliša, prirode i divljači imam pravo i obavezu uputiti nam lovačku kritiku, jer je očigledno da se lovački obraz zacrvnio od nedostatka morala. Nije potrebno sada navoditi neke negativne primjere naša odnosa prema kolegama, obavezama, divljači i njihovom staništu, jer gotovo svaki lovac zna ih pregršt, ali je potrebno da se sramimo pred mladim lovcima, tim znalcima i pobornicima viteškog lova i ponosnim čuvarima naše posrnule savjesti i lovačke svijesti. Koliko smo samo nekada drčno štitali jedni drugima leđa, radovali se svakom izlasku u lov, dičili se poznavanjem običaja i pri tome se nadmetali u tome ko će više pokazati čojstvo, kada nas je radovala i sopstvena sposobnost da drugima pomazemo i ukazujemo pažnju i poštovanje. Danas, kada su mnogi od nas (od tih nekoć nenadmašnih lovaca) bolesni ili barem fizički onemoćali, malo ko se sjeti da se vrati korjenima časti i svoje ljudskosti i pruži i onu malu-veliku pažnju, makar se ona ogledala i u tome da kolegi olakša obaveze u lovu, prepusti mu udobnu čeku u lovištu ili najbolji zalogaj uz lovački lonac. To su sitnice koje prave razliku između lovca i „lovca“. Lovac nije ubica životinja, ali je mali korak do toga ako se ne oboruža etikom najvećeg kalibra, onim moralom koji divljač i poštuje i štiti od nedaća; predatora, bolesti, hladnoće, gladi, lažnih lovaca i krivolovaca. Da ne bi postali i ubice prirode, neophodno je promijeniti i odnos prema toj našoj velikoj Materi. Mi jesmo i očevi, ali kakvi smo to očevi ako našoj djeci i unucima ne kanimo da u amanet ostavimo zdravu prirodu, koja je, opet, uvijek njihova zdravlja i opstanka. Pokažemo li nježnost prema drveću, potocima, životinjama, pokazujemo najveću roditeljsku pažnju prema potomcima. Na kraju, vjerujte, puno se zdravije i bolje čovjek osjeća, bude prepun samopouzdanja, spokoja, ponosa i božanske milosti, kada je sam pred sobom čista duha i savjesti.

U stvari, na kraju ću navesti jedan primjer humana odnosa prema divljači. Lovci Lovačke sekcije „Radina-Repnik“-LD „Zelemboj“ Banovići, prije otprilike tri mjeseca, pronašli su lane u lovištu, nedaleko od mrtve majke, nedaleko od strvine sme koju su vjerovatno ubili psi litalice ili vukovi. Lane su zbrinuli, čuvali ga, njegovali i hranili u kući kod Zejnilović Isajeta. Nedavno, sredinom oktobra, kada je lane ojačalo, pustili su ga u slobodnu prirodu, ali to nije bilo jednostavno. Odnosno, nije se bilo lako lovcima odvojiti od laneta koje je, dok je lagano išlo kosom Lanište (lovište Kunina), stalno zastajkivalo, tužno pogledavalo i osvrtao se prema lovcima koji su gutali knedle.

Mujo Mehikić
sekretar LD „Zelemboj“ Banovići

Vrednovanje i raspodjela rada u lovištu

Lovačko društvo „Srndač“ Gračanica, u lovnoj 2011./12. godini, započelo je primjenu novog Pravilnika o vrednovanju rada i raspodjeli rezultata rada u lovištu, u kojem su utvrđeni normativi za sve radove koje obavljaju lovci u lovištu. Prema odredbama ovog Pravilnika svaki lovac je dužan uplatiti godišnju lovačku članarinu, u iznosu kojeg odredi Predsjedništvo LD „Srndač“, na zajedničkom sastanku sa predsjednicima sekcija. Pored toga, radi sticanja prava na sudjelovanje u lovu, svaki lovac je obavezan odraditi poslove u lovištu u vrijednosti od minimalno 200 bodova, ili ih novčano nadoknaditi u iznosu od 200 KM. Ovih 200 bodova lovac nepovratno ulaže u lovište kako bi osigurali da se u lovište ulaže-iznosi više nego što se iz njega iznosi. Za ostvarenih 200 bodova i više, stiče se pravo odstrjela u skladu s Planom odstrjela i korištenja divljači u lovištu.

Primjenom Pravilnika o vrednovanju rada i raspodjeli rezultata rada u lovištu, znatno je unaprijeđena i intenzivirana aktivnost lovaca na izgradnji lovno-uzgojnih i lovno-tehničkih objekata, zaštiti, uzgoju i unosu divljači u lovište, kao i na redovnoj redukciji predatora. Samo u prošloj lovnoj godini u lovištu LD „Srndač“ je izgrađeno na desetine hranilišta, solila, pojila, čeka, osmatračnica, nastrešnica, klupa ..., a sve je više godišnjih i višegodišnjih remiza i zasijanih polja za ishranu divljači.

Jedna od posljednjih aktivnosti je izgradnja lovačke čeke, koju su vlastim sredstvima i radom izgradili lovci lovne grupe LS „Miričina“: Salih, Hajro, Ismet, Mevludin, Elvir, Nermin, Ermin i Mensudin Alić, Alija i Adem Kovačević, Salih, Šaćir i Admir Imamović, Izudin Okanović i Jasmin Okić. Prilikom svečanog otvaranja čeke bili su prisutni brojni članovi lovačke porodice Alić: djed Hajro (lovac od 1974.), njegovi sinovi Nermin (lovac od 2001.) i Ermin (lovac od 2009.), i unuci Dženan i Haris (lovci pripravnici od 2010.). Svi su oni bili aktivni u izgradnji čeke, a redovno učestvuju i u svim ostalim aktivnostima Sekcije „Miričina“.

Tajib Omerović

Lovačko društvo „Teočak“ Teočak

Lov na srndaća ispunio plan

Planom LD „Teočak“, predviđeno je da se u aktualnoj sezoni lova odstrijeli šest srndaća. Plan je u cijelosti realizovan: LS „Stari Teočak“ – 2 grla, LS „Centar“ – 1 grlo, LS „Bilalići“ – 1 grlo i LS „Sniježnica“ – 2 grla.

Na fotografiji su lovci LS „Sniježnica“ sa ulovljenim srndaćem, kojeg je odstrijelio Ahmet Mujčinović Tiče. Ovaj iskusni lovac je odstrijelio oba srndaća za LS „Sniježnica“, a koje je Sekcija pripremila kao lovački paprikaš za druženje na jezeru Sniježnica.

Enes Mujčinović
sekretar LD „Teočak“

Primijetiti

Poslije dugog dana provedenog u lovu ništa prijatnije od flaše hladnog piva u šapi - to tvrdi Teri Berenden (Terrie), vlasnica prodavnice za kućne ljubimce u holandskom gradu Zelhemu koja je napravila pivo za pse. Teri pivo za pse pravi od ekstrakta junetine i hmelja. Pivo se proizvodi u lokalnoj pivari koja ga i flašira pod nazivom Kvispeltier (Kwispeltier) što na holandskom jeziku znači „mahanje repom“.

„Mi jednom godišnje idemo u Austriju u lov sa našim psima, a u smiraj dana sjednemo na verandu i osvežimo se pivom pa smo pomislili da su i psi zaslužili piće“, navela je Teri. Pivo je pušteno u prodaju uz reklamni slogan „Pivo za vašeg najboljeg prijatelja“. Kvispeltier je pogodan i za ljudsku upotrebu, ali pošto mu je cena 1,65 eura, teško da će naći kupce na dve noge jer je to četiri puta više od flaše Hajnekena (Heineken).

Na devetnaestoj „Lažijadi“ u Omarskoj kod Prijedora, u organizaciji lokalnog lovačkog društva „Srndač“, manifestaciji u kojoj se takmičari nadmeću u laganju, odnosno pričanju nevjerojatnih lovačkih priča, pobijedila je priča o lovačkom keru Lisanu, koji je bio toliko ljut na svog gazdu da ga je pljunuo kada je promašio zeca. Nagradu od 500 KM koju sam dobio večeras pokloniću supruzi, rekao je pobjednik Mirko Popović, ako ne bude lovačka.

Poštaru je veoma teško da nađe nekoga ko se je selio pet puta za pet godina, a kamoli je vjerovatno da će to moći pas. Ali upravo je to uspjelo jednom pametnom psiću rase ši-cu. Mirna Kariljo, kako prenosi NBC News, izgubila je svog voljenog kućnog ljubimca Princa u Kaliforniji prije više od pet godina. Za to vrijeme se udala, rodila dva dječaka i preselila se pet puta! I opet, Princ se odjednom pojavio na njenom pragu. Mirna ga je odmah prepoznala i, on je prepoznao nju. Princ se već sprijateljio s Mirninim sinovima i polako se ponovo upoznaje sa svojom porodicom.

Vepar zvani Jablan hoda uz nogu svom gospodararu Joži Kovačiću. Čuva dvorište i ne boji se pasa u susjedstvu. Kad ne stražari, šeta s vlasnikom po selu i odlazi u obližnju gostionicu, a ponekad s Jožom ode i u lov. Kad se zaprlja u blatu, Joža ga u dvorištu kupa šamponom i četka mu oštru dlaku. On je Jožin najodaniji prijatelj. Vepar Jablan, koji je umislio da je pas, glavna je senzacija u selu Kozjača pokraj Velike Gorice u Hrvatskoj. Svi ga vole i prihvatili su ga kao da je najnormalnije da ljudi divlje svinje drže kao kućne ljubimce.

Lovački vicevi

- Ženo, cijeli mjesec nećemo kupovati meso! veli muž po povratku iz lova.
- Zar si toliko ulovio? radosno će žena.

- Ne, popio sam cijelu platu!

Pošao mladi lovac sa psom prvi puta u lov i ubrzo se vratio kući. Pita ga žena:
- Šta, vratio se se po novu municiju?
- Ma jok, po novog psa!

Lovcu se jako žurilo i nagazio papučicu gasa svog terenca.

Nakon izvjesnog vremena primijeti kako ga nastoji prestići policajac, pa dodaje gas „do daske“. Shvati da je pretjerao i zaustavi vozilo. Policajac mu priđe i reče:

- A kamo toliko žurite?

- Ma, žena mi nedavno utekla s nekim policajcem pa ja pomislio da žurite za mnom da mi je vratite - snađe se lovac i prođe bez kazne.

- U društvu jednog lovca na kojeg je supruga imala snažan uticaj jedan lovac upita drugog:

- Kakva je razlika između supruge i mobitela?

- U mobitel staviš karticu od 50 KM i pričaš koliko hoćeš, ženi daš čitavu platu, a ne smiješ ni pisnuti – uslijedi odgovor.

- Profesor filozofije i lovac vratio se iz lova, a supruga mu „očita bukvicu“. Lovac filozofski uzvratil:

- Draga, citirat ću Voltairea koji kaže: Sve su žene iste, ako je neka različita, još je gora!

- Prodajem novog psa, samo dvaput lajao! – kaže lovac kolegi na čeki.

- A ja mijenjam novu ženu za polovnu sačmaricu! – uzvratil drugi lovac.

- Baš sam baksuz, moja žena našla rađati dok sam na godišnjem – požali se lovac kolegi.

- Nije to ništa, moja rodila na medenom mjesecu – utješi ga drugi lovac.

Na lovačkom ispitu pitaju budućeg lovca:

- Što bi učinio da ti suprugu napadne medvjed?

- Sam ju je napao, sam neka se i brani – odgovori budući lovac.

Mladi lovac uđe u prodavaonicu lovačke opreme, primijeti mladu,

zgodnu prodavačicu te joj se obrati:
- Je li ovo ljubav na prvi pogled, ili ću morati ući još jedanput?!

Lov na crnu divljač

Lov na divlje svinje je naporan, atraktivan, izazovan, uzbudljiv i opasan jer se radi o snažnoj, otpornoj i u našim lovištima brojnoj divljači. Prema Zakona o lovstvu, divlja svinja spada među nezastičenu divljač, a djelimačn lovostaj se odnosi na krmače i prasad. Divlja se svinja lovi na mnogo načina, ovisno o vrsti terena i mjensnim običajima i tradiciji, ali ih sve možemo svrstati u tri grupe: lov čekanjem, lov prigonom ili hajkom i lov sa psima (goničima), koji mnogi lovci drže najatraktivnijom vrstom lova.

LOV ČEKANJEM

Divlje se svinje čekaju na mjestima gdje dolaze na hranu i na rubovima šuma pri prolazu na obradive površine gdje izlaze u potrazi za hranom. Obično izlaze noću, pa treba izabrati noć s mjesječinom. Kod lova divljih svinja treba obratiti pažnju na pravac vjetrova jer su vrlo osjetljive i lako osjete čovjeka po mirisu i tada brzo pobjegnu. Posebno je potrebno napomenuti da pri ovoj vrsti lova nema uspjeha ako lovac potpuno ne miruje (nema kašljanja, škripanja, kuckanja...), ako puši, ako se pokreće ili ako je nemiran, jer to svinje odmah osjete i daleko ga zaobiđu. Za lov čekanjem možemo odabrati i kaljužišta, gdje svinje izlaze za toplih dana na kaljužanje. Da bi se odabrao pravi primjerak za odstrjel, i ovdje je neophodno pažljivo promatranje.

LOV PRIGONOM ILI HAJKOM

Prigon je najpogodniji grupni lov na divlju svinju. Takav je lov obično popraćen pokazivanjem dobrih lovačkih običaja. Za organizaciju lova na divlju svinju prigonom potrebno je zadovoljiti zahtjevne uvjete. Sve mora biti unaprijed planirano i dogovoreno, a svi sudionici u lovu, lovci i pogoniči, moraju striktno ispunjavati svoje zadatke. Dovoljno je da samo jedan sudionik u lovu postupi mimo plana i nelovački, pa da svima pokvari zadovoljstvo i upropasti prigon. To govori da u ovakvom lovu mogu sudjelovati samo odlični lovci, spremni svoje nagone disciplinirano podrediti uspjehu lova. U prigonom treba isključiti želju za samoisticanjem i sve podrediti učinku grupe. Ovo je način grupnog lova kod kojeg lovci na čekama dočekuju divljač koju im goniči prigone. Jedna grupa lovaca zauzima čeke na pogodnim mjestima, ovisno o terenu i vođeci računa o pravcu vjetrova, a druga grupa lovaca ili samo hajkači

pokreću divljač i nagone je na lovce. U hajci se puca na divljač koja je ispred lovaca i na divljač koja je prošla lanac lovaca. Kad se hajkači ili lovci koji se u pogonu približe na puškometa, lovnik daje znak da se može pucati samo na divljač koja je prošla liniju lovaca. Kod ovih načina lova potrebna je stroga disciplina, jer su ozljede lako moguće. Lovovođa obvezno daje znak za početak i svršetak lova te znak kad se ne smije pucati ispred sebe nego iza sebe.

LOV SA GONIČIMA

Sa goničima se lovi u pokrivenim lovištima, šumama i brdskim lovištima, gdje je lov s drugim pasminama otežan ili čak nemoguć. Odlika goniča je da po svježim tragovima noćnog ili jutarnjeg kretanja divljači pronađu divljač, pokrenu je i tragom gone po mogućnosti tako dugo dok divljač ne dođe pred lovca. Gonič ne smije brzo zagubiti divljač i odustati od traga. Kada lovac dođe u lovište, odabere pogodno mjesto eventualnog prolaza divljači i pusti psa. Dobar pas mora sam naći divljač, pokrenuti je i goniti. Ako je više pasa, na glas prvog koji digne divljač i ostali se pridružuju i glasno gone. Često samo jedan od njih, obično najbrži, prati trag, a drugi samo slijede njega glasno goneći. Ali, ako onaj koji slijedi trag izgubi divljač, i ostali mu se pridružuju u traženju. Ako više pasa goni, gonjenje duže traje, jer suparništvo goni pse da duže izdrže. Dobra strana lova s goničima je ta što lovac po glasu uvijek može ocijeniti gdje se divljač nalazi i od kuda je može očekivati, pa se ima vremena pripremiti za siguran odstrjel. Za one mlađe lovce ili one neiskusnije, dobro je znati da kod pogona divljih svinja redovno prva u krdu ide starija krmača, iza nje su mlađe krmače i nazimad ženskog spola, a prasad nastoje održati korak. Muška grla drže začelja krda, te je na samom kraju najstariji vepar. Poznavanje ovakvog poretka omogućuje lovcu izbor grla za odstrjel.

PSI ZA LOV

S obzirom na način lova i na konfiguraciju i veličinu terena na kojem lovimo, razlikujemo tri pasmine bitno različitih pasa pogodnih za lov na crnu divljač. **Posavski gonič** je najzastupljeniji iz pasmine dugonogih goniča, **alpski brak jazavčar** iz kategorije kratkonogih goniča i **njemački lovni terijer** iz kategorije jamara. Ove tri pasmine pasa se najviše koriste prilikom lova na divlju svi-

nju prigonom sa psima. U lovu na brdskim terenima gdje su lovišta obično veće površine s manjim brojem divljači najčešće se koriste dugonogi goniči ili eventualno alpski brak jazavčari, i vrlo je bitna kvaliteta njuha, rad na starom - hladnom tragu divljih svinja, ustrajnost u oblažavanju i kvalitet glasa prilikom oblažavanja divljači u mjestu. Samo silovito i brzo pretraživanje terena bez vezanja za hladne tragove, s puno glasa, ali manje bitnog kvaliteta glasa i dosta oštine potrebno je u ograđenim lovištima, manje površine s obiljem divljači. Ovdje je bitno na kratkom rastojanju pronaći divljač, silovito je pokrenuti do prve linije lovaca i kada divljač prođe kroz liniju lovaca vratiti se vodiču i nastaviti s radom u novom prigonom. Alpski brak jazavčari su psi koji su obično skromnijeg radijusa kretanja, nešto lošijeg kvaliteta njuha, prosječnog kvaliteta glasa, ali vrlo ustrajni u oblažavanju divljači i koriste se podjednako u otvorenim i ograđenim lovištima, ali su pogodniji za lov gdje je manji broj zrelih primjeraka divljači, gdje je potrebno dugotrajno oblažavanje s manje oštine. Posavski goniči su prije svega namjenjeni za lov u prostorno velikim lovištima s malim brojem divljači, te zbog toga njihove kvalitete ne dolaze do izražaja u prostorno malim gaterima i lovištima. Posavski goniči su psi izuzetno kvalitetnog njuha, visokog kvaliteta i količine glasa, obično nešto skromniji u pretraživanju terena bez traga, prosječne ustrajnosti u oblažavanju. Kao takvi izuzetno su pogodni za rad u prostranim posebno brdskim ili planinskim lovištima s manjim brojem divljači koja prevaljuje velike terene u dnevnim migracijama. Njemački lovni terijeri su eksplozivni, temperamentni i pokretljivi, vrlo oštri psi koji su pogodni za lov sitnijih primjeraka divljači, ali prilikom lova zrelih, trofejno jakih veprova često puta budu ozlijeđeni zbog svoje oštine. Imaju dosta kvalitetan njuh, ali nešto lošiji kvalitet i količinu glasa od prve dvije pasmine. Namjenjeni su, između ostalog, za lov divljih svinja kratkim prigonom prvenstveno u manjim, naročito ograđenim lovištima s većim brojem divljih svinja manje biomase. Da bismo odgojili kvalitetnog goniča na divlje svinje, potrebno je više elemenata uklopiti u jednu cjelinu. Divlje svinje može uspješno goniti i na mjestu držati samo oštar i ustrajan pas. Bojažljivo štene, loše naravi i slabog karaktera, nemojte ni pokušavati obučavati za lov divljih svinja. Štene koje se samostalno udaljava od vlasnika te ima nagon za istraživanjem, a pogotovo ako voli detaljizirati na bilo kakvu tragu i trudi se riješiti ga, ima šanse postati perspektivan pas za lov na divlje svinje.

ČIME LOVITI

Prema Pravilniku o načinu upotrebe lovačkog oružja i naboja najmanji dopušteni kalibar za lov na divlje svinje je 7, najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 m je 2500 džula, najmanja dopuštena težina zrna je 8,20 g i najveća dopuštena daljina gađanja je 150 m. Izuzetno, pri odstrjelu divlje svinje dopuštena je upotreba jediničnog zrna iz lovačke puške sačmarice a najveća dopuštena daljina gađanja je 40 m. Divlja svinja, kao vrlo snažna i otporna vrsta divljači koja, ako nije dobro pogođena odgovarajućim zrnima, daleko odlazi i ugiba u vrlo nepreglednim i teško pristupačnim gustišima. Što se tiče dvojbe nositi u ovakav lov karabin ili sačmaricu, to ovisi o načinu lova i lovnim terenima. Kako se ova divljač najčešće lovi hajkom uz pomoć pasa goniča, lovcima u pogonu se

preporučuje nošenje sačmarice. Klasična zrna za pušku sačmaricu, popularno zvana brenneke, zbog velikog kalibra, što znači velike površine poprečnog presjeka, teže se probijaju kroz zrak od malih zrna karabinskih pušaka, brzina im se naglo smanjuje a putanja je veoma zakrivljena, te zrno ubrzo završava na tlu. Zbog veoma zakrivljene putanje zrno za pušku sačmaricu potencijalno je manja opasnost u lovu od karabinskog zrna koje ima veliki domet i može pogoditi neželjeni cilj i na većim udaljenostima. Zrno za sačmaricu gubi brzo energiju, ali za lovce to nije jako bitno, jer se puca na malim udaljenostima. Noviji su modeli zrna za sačmarice potkalibarni (kalibar zrna manji od kalibra puške). Kugle se nalaze u plastičnom omotaču koji se nakon napuštanja cijevi zbog otpora zraka odvaja od zrna, a zrno veće početne brzine od „klasične“ jer je lakša i manje površine presjeka, lakše svladava otpor zraka, ima položeniju putanju i stoga omogućuje gađanje na većim daljinama od klasične kugle. Zrno za pušku sačmaricu kalibra 12/70 ima prednost pred kalibrom 16/70, a pogotovo pred kalibrom 20/70. Magnum punjenja su u prednosti pred standardnim kalibrima, a 12/76 ima respektabilnu energiju, veću od nekih srednjih karabinskih kalibara. Naravno, podrazumijeva se da je riječ samo o kraćim udaljenostima, do nekih 50 m. Kombinirane i triling puške također su vrlo učinkovite u lovu divljih svinja, pogotovo one s kalibrom karabinske cijevi 7x65 R i 8x57 JRS. Za lovce koji na čekama dočekuju pogonom pokrenute divlje svinje najučinkovitiji je lovački karabin. Što se tiče izbora kalibara njih je zaista velik broj, a kako se gađa uglavnom svinja u pokretu, poželjniji su jači kalibri i sa zrnima težim od 10 g. Naši lovci imaju uglavnom karabine kalibara 7x64, 30-06 i 8x57. Sva tri su odlična za ovu vrstu lova, uz pravilan izbor zrna. Svi oni su tvornički upucani na 160-170 m i pad zrna na udaljenosti od 300 m je oko 30 cm.

OPASNOSTI U LOVU

Pored atraktivnosti lov na divlju svinju je i pun opasnosti, osobito zimi kad se lovi pogonom, a to znači pucanje u divljač koja je u pokretu, u šumi, gdje je slabija preglednost i kad se najčešće puca na manje udaljenosti. Kod svakog lova, a posebno lova ove divljači, zahtijeva se maksimalna opreznost i disciplina. U slučaju nastrijela (ranjavanja) divljači događaju se zanimljive, ali nekada i dramatične i veoma opasne situacije. Lovac najčešće podlegne strasti brzog traženja ranjene divljači. Takve ishitrene radnje, bez dobro izvježbanog i pouzdanog psa, znaju biti kobne za lovca ili za psa. Vepar je divljač tvrda na ranu i ako na udaljenosti do 200 metara ne zalegne, obično traži teren gdje se može dobro braniti, primjerice neku guštaru, a u njoj je traženje bez psa rizično. Bitno je pomenuti da bi, zbog sigurnosti, pogoniči trebali biti posebno odjeveni, naprimjer imati signalni prsluk, crvenu ili narančastu kapu ili ramenu..., jer je najuspješniji lov koji završi bez stradanja. One koji se ne pridržavaju pravila trebalo bi isključivati iz lova. Naravno, opasnost može prijetiti i od samih divljih svinja. Krmača će napasti kad su ona i njezino potomstvo ugroženi, a ni vepar ne preže pojuriti prema lovcu, naročito ako je riječ o teško ranjenom vepu, koji jedini spas vidi u obračunu sa napadačem (lovcem). Treba biti pribran, unaprijed sebi odrediti „rezervni položaj“, a poželjno je uz pušku nositi i lovački revolver.

M. Bešlić

Kako spriječiti migraciju crne divljači

Savremeno gazdovanje lovištem podrazumjeva i interes za stabilizaciju brojnog stanja divljih svinja kroz provođenje određenih mjera njihovog zadržavanja u šumskim oblastima i mogućnost gajenja većeg broja crne divljači bez ugrožavanja poljoprivrednih kultura. Pogodnost šumskih biotopa sa svojim ishranbenim mogućnostima su sami po sebi garancija te stabilizacije. Veća migracija divljih svinja uvijek ima svoje razloge u niskoj ishranbenosti lovišta, zbog čega je i veća potreba za provođenjem mjera u lovištu u cilju očuvanja ove divljači. Temelj stabilizacije jeste gradnja posebne mreže lovno-uzgojnih objekata koji divljač odvraćaju od migracije. U skladu s koncepcijom razvoja lovstva, povećanje prehranbenih mogućnosti lovišta podrazumjeva izgradnju hranilišta i polja za divljač, dopunjena solilima, drvećem za češanje i kaljužištima. Plansko pravljenje hranilišta približno znači da se jedno hranilište pravi na svakih 500 hektara šumskog staništa divlje svinje. Funkcija hranilišta je da što više zadrži divlje svinje u šumi i stabilizuje ih cijele godine u lovištu. U tu svrhu se prave dva tipa hranilišta: bez rezervoara i s rezervoarom (najčešće ispod krova) i lijevkom za automatsko dosipanje. Hranilišta s rezervoarom su preporučljiva jer su pogodna u namjeri zadržavanja ove divljači i u zimskom periodu, a ne samo tokom vegetacijske prehrane. Pri tome se mogu koristiti otpaci i manje vrijedna hrana, a hranilišta se mogu dopuniti tako što će se uz njih smjestiti oko 5 do 8 boca od debelog stakla koje se napune kukuruzom, ječmom i drugim žitaricama. Od proljeća do zime ne treba računati s

većom količinom kvalitetne hrane tako da se može koristiti i otpad od žitarica i sličnog. Za kratko vrijeme se svinje nauče da dolaze i cijele sate prevrću boce i kupe ispala zrna. Kada padne snijeg divljač se počne prehranjivati koncentrovanom i sočnom hranom. Nakon što se divljač nauči da često dolazi na hranilišta, osnovno je da se ona redovno dopunjuju kako bi se tokom cijele godine svinje zadržale u lovištu. I s aspekta biološke zaštite, hranilišta se mogu namjenski locirati i na mjestima gdje je primjećeno da svinje previše rove zemlju, jer to može biti signal povećanog brojnog stanja nekih štetočina, naprimjer gusjenica, a nema osjetljivijeg indikatora od njuha divlje svinje. Ako u blizini hranilišta nema prirodnih kaljužišta, treba napraviti vještačka. Kako divlje svinje privlači miris smole, njihovo stanište se može još učiniti privlačnijim tako što se izabrano drveće za češanje i kaljužište tretira smolom od drvenog ili fosilnog uglja. Ako kaljužište nema otoku, može se sipati nekoliko litara smole pravo u njega. U blizini hranilišta su i odgovarajuća solila koja se prave kao stupčići ili položene jaslice.

Sastavni dio ove mreže lovno-uzgojnih objekata su i polja za divlje svinje, naročito ako su unutar šumskih površina. U cilju prehrane, ali i neugrožavanja poljoprivrednih usjeva, potrebno je održavati više manjih polja i tada ne računati s ubiranjem ploda. Polja treba ograditi prije samog sazrijevanja zasijane kulture. Divlje svinje moraju kod hranilišta steći osjećaj apsolutne sigurnosti pa se ništa ne lovi u krugu od 300 do 400 metara oko hranilišta. Ovakav vid stabilizacije

Hranilišta za divlje svinje:

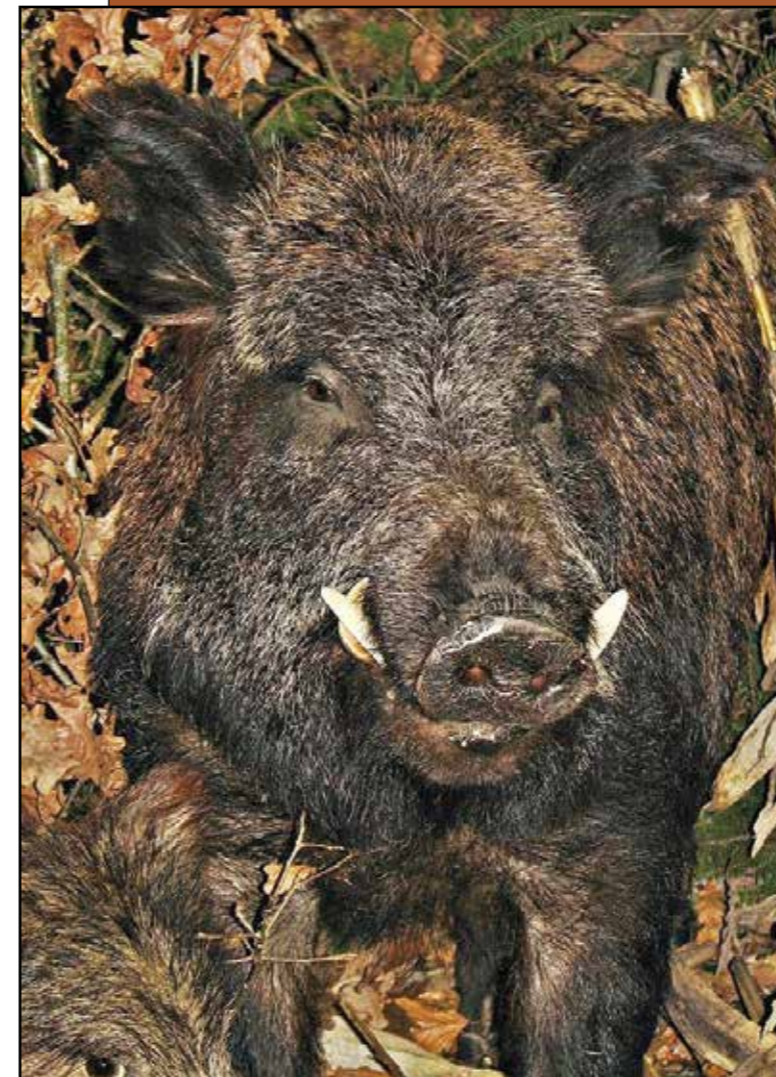
1. Bez rezervoara: hrana se sipa unutra, u korito, dimenzija 3 x 4 m
2. S rezervoarom ispod krova, dimenzija 2,6 x 2,6 m
3. S rezervoarom na ¼ hranilišta sa lijevkom i koritom po širini, dimenzija 4 x 4 m
4. S rezervoarom na ½ hranilišta s automatskim dosipanjem po širini, dimenzija 3 x 4 m

brojnog stanja divljih svinja (obično traje 1-2 godine) podrazumijeva mir u lovištu, a to se odnosi i na davanje prednosti pojedinačnom načinu lova u odnosu na skupni lov, posebno ako se provodi često. Zato je potrebno sprovesti uzgojni odstrjel divlje svinje koji zahtjeva i izgradnju mreže visokih čeka oko glavne staze od hranilišta prema poljima. Treba koristiti hranu kao mamac za provođenje uzgojnog odstrjela. Na čista mjesta u visokoj šumi se smjeste manje hrpe otpadaka. Naprave se tako da budu 1 m u prečniku i visoke 30 cm. Redovno se dopunjuju uporedo s dopunom hranilišta.

Usmjerenim lovnim gazdovanjem, dakle povećanim ishranbenim mogućnostima lovišta i pravljem mreže lovno-uzgojnih objekata može se spriječiti migracija, stabilizovati i povećati brojno stanje divlje svinje, možda i otvoriti mogućnost gajenja većeg broja crne divljači bez bitnijeg ugrožavanja poljoprivrednih kultura, a u krajnjem rezultatu ostvariti stalan i bogat uzgojni odstrjel.

Brandtova metoda određivanja starosti vepra

se još lovilo viteški uz pomoć lovačkoga koplja ili mača. Steći trofej kapitalnog vepra u slobodnoj prirodi zahtjeva mnogo pređenih kilometara, dosta strpljenja, dobru družinu, dobre pse i dosta lovačke sreće. Mnogi lovci koji su stekli trofej vepra veće ili manje trofejne vrijednosti, veoma često ne znaju odrediti njegovu pravu trofejnu vrijednost. Pri tome treba znati da je, premda to uvijek ne mora biti, vrijedniji trofej starijega vepra. Najpouzdanija metoda da se odredi približna starost trofeja je ona koja se zasniva na stručno izvađenim kljovama. Lovna znanost koristi dvije metode: Bigerovu i Brandtovu. Bigerova metoda, koja se nekada koristila, zastarjela je i po najnovijim lovačkim istraživanjima pokazala se nepouzdanom. Brandtova metoda nakon niza znanstveno i eksperimentalno utemeljenih dokaza pokazala znatno pouzdanijom tako da je ona danas u Evropi općepriznata, odnosno slovi kao najmanje pogrešna metoda. U biti, veoma je jednostavna, a polazi od posebnosti rasta sjekača kao beskorijenskih zuba u donjoj čeljusti. Njemački znanstvenik Brandt, koji je veliki dio svoga znanstvenog rada posvetio ovoj temi, dokazao je da se s vremenom, odnosno starošću, izjednačava razlika širine sjekača pri korijenu i tik ispod brusne plohe. Taj omjer širina po njemu je nazvan Brandtovim količnikom, primjerice, u vepra od 10 godina (i starijeg) taj količnik iznosi 1,00, što će reći da je izjednačena širina pri korijenu i ispod brusne plohe. U petogodišnjeg vepra, bez obzira na vrijednost trofeja, količnik je 1,20 (što je veća razlika na spomenutim mjestima mjerenja, vepar je mlađi, i obratno). Evo jedan primjer izračuna: ako je širina pri korijenu 24 mm, a ispod brusne plohe 23 mm, količnik je $24 : 23 = 1,01$. Iz toga se zaključuje, sukladno Brandtovim istraživanjima, da je riječ o vepu starom od 7 do 8 godina. Brandtova metoda, na temelju višegodišnjih istraživanja, pokazala se najpouzdanijom metodom utvrđivanja starosti vepra.

Među lovcima koji vole loviti tzv. krupnu divljač, najatraktivniji je lov na divlje svinje. Trofej vepra (kljove) oduvijek je bilo teško steći, a pogotovo u staro doba kad

Omiljena lovna divljač: FAZAN

Vrste, način života, uzgoj i lov

Fazani (*Phasianus colchicus*) su svrstani u red koka (*Galliformes*), porodicu poljskih koka (*Phasianidae*) rod *Phasianus*. Zbog jako široke rasprostranjenosti, te različitih uvjeta životne sredine, izdvojeno ih je preko 48 vrsta i značajan broj podvrsta. Osnovna odrednica pri ustanovljenju vrsta bila je boja perja mužjaka. Pradomovina fazana je srednja Azija. Isušivanjem područja srednje Azije započela je njihova migracija u ostale dijelove svijeta. U V stoljeću unesen je u Grčku, a do početka XX stoljeća, preko Italije, Francuske, Engleske i Češke, fazan je naseljen u cijeloj Evropi. Danas ga ima na svih pet kontinenata. U južnoslavenske zemlje prenesen je u drugoj polovini XIX stoljeća.

Vrste

Najpoznatija i najčešća vrsta u nas je obični fazan (*Phasianus colchicus colchicus*). Razlike između mužjaka i ženke kod ovoga fazana izražene su kao u malo koje druge vrste pernatih divljači. Koka je neugledne sivo-smeđe boje, prilagođene okolišu, a mužjak je raskošno obojen, kao niti jedna druga poljska koka. Boja njegova perja je bakreno crvena, glava tamno zeleno-plava i vrat tamno plav sa zelenim metalnim sjajem, na vratu nema bijeli prsten – kolir. Oko očiju ima kožasto-resastu tvorevinu izrazito crvene boje promjera oko 3 cm. Leđa su mu crvenkasta, s bakrenim sjajem. Ramena su crveno-žuta do tamno crvena, prsa su mu crveno mrke boje s crno obrubljenim percima, a trbuh crveno-siv. Rep mu je crveno-mrk, a repna pera imaju poprečne crne pruge. Kljun je žućkasto-mrke boje. U donjoj trećini na stražnjem dijelu nogu ima izraslinu poput trna dužine oko 15 mm (ostruga). Koke nemaju ostrugu ili je samo naznačena. Mongolski fazan (*Ph. c. mongolicus*) je kod nas najveća podvrsta fazana a lako ga prepoznamo po bijeloj oglici oko vrata koja u donjem dijelu nije spojena. Ovaj fazan je otporniji na loše klimatske uvjete, a koke nose nešto više jaja od običnog fazana, zbog čega je cjenjeniji u umjetnom uzgoju. Fazan obični južnokineski (*Ph. c. torquatus*) najljepši je od svih podvrsta običnog fazana koje se sreću kod nas (na fotografiji). Na vratu mužjak ima bijeli prsten – kolir, koji je na stražnjoj strani spojen oko vrata. Za ovog fazana je karakterističan „preliv“ plavetne boje na gornjoj strani krila i repa i na glavi. Veoma je plodan ali je osjetljiviji i kod uzgoja traži više pažnje. U Evropi se najviše raširio u

XIX stoljeću. Poznat je još zeleni ili crni fazan (*Ph. c. tenobrosus*). Od ove tri opisane vrste fazana, stalnim međusobnim ukrštanjem u uzgajalištima nastao je standardni, tzv. lovni fazan. Uglavnom ima odlike sva tri navedena fazana, najčešće ima bijeli prsten koji je s prednje strane prekinut ali se, prema zakonima nasljeđivanja, pojavljuju fazani s cjelovitim prstenom ili skroz bez njega. Osim običnih fazana postoji i više vrsta tzv. ukrasnih fazana. Poznati su kao „srebrni“, „zlatni“, „dijamantski“ i dr. Odlikuju se perjem specifičnog oblika i veoma živih boja. Njih je teško uzgajati i zato se u fazanerijama, parkovima i zoološkim vrtovima uzgajaju samo kao ukrasne ptice, a za lovno gospodarstvo nemaju značenja. Masa odraslog fazana iznosi 1,2-1,5 kg, a dužine je oko 110 cm, od čega polovina otpada na rep. Koka je manja, dužine oko 50 cm, a rep joj je dug 30 cm. Masa odrasle koke iznosi oko 1 kg. Fazani spolno sazrijevaju s 8-10 mjeseci, a mogu živjeti preko 8 godina. Osjetila fazana su dobro razvijena, naročito sluh i vid, a njih im je slabo razvijen, kao i kod drugih ptica.

Način života

Fazan je divljač nizinskih predjela, ali i onih brdovitih do 600 m nadmorske visine. Životni prostori fazana su prostrana polja i rubovi šuma obrasli gmljem. Rado naseljava pojaseve pokraj rijeka, ukoliko se oni naslanjaju na polja. Stanarica je. U Bosni i Hercegovini je zastupljen i uzgaja se u brojnim lovištima, svugdje tamo gdje klimatske i stanišne prilike to dopuštaju. Voli kontinentalnu klimu s malo oborina tokom zime, jer u snijegu teško nalazi hranu. Fazan je svejed. Hrani se sjemenkama, plodovima raznog korova, žitaricama, mladim pupoljcima, a također insektima, pužićima i sitnim kralježnjacima. Mali fazani do tri sedmice starosti koriste 80 posto hrane životinjskog podrijetla (larve, mušice, pauci, crvi, mravlja jaja). Od hrane biljnog porijekla jedu žitarice, djetelinu i druge travne smjese. Odrasli fazani spavaju na drveću. Mali fazani borave s majkom dok se ne osamostale. Zimi se sklanjaju u šumu, gdje se u gustišu sklanjaju od snijega, a hrana su im šumske sjemenke i kukci. Fazani su poligamne životinje. Parenje počinje u rano proljeće od polovine marta do kraja aprila. Pijevci su razdražljivi i borbeni. Jedan mužjak se pari sa 4-8 ženki. Ženka snese 10-18 maslinasto-smeđih, do maslinasto-sivih jaja i leži na njima 24 dana. Prvi fazani se pojave potkraj maja. Mužjak ne leži na

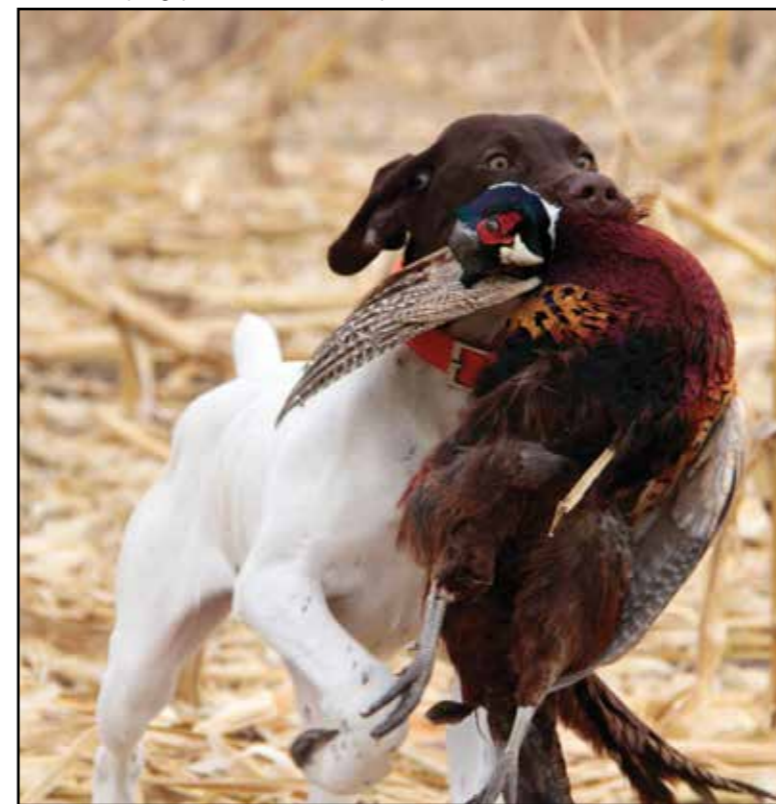

14 Lovac Decembar 2012

jajima i ne brine se o podmlatku. Oplođenost jaja u prirodnim uvjetima dosta je visoka, oko 96%. I pored ovih pokazatelja veliki su gubitci, između 40 i 80%, jer ženka ne bira mjesto gdje pravi gnijezdo, tako da su jaja često izložena vremenskim nepogodama i štetočinama. Zbog obilnih kiša i niskih temperatura u junu se zna dogoditi da strada 80% legla. Računa se da ženka u prosjeku snese devet jaja, a u leglu prežive u prosjeku 2 do 3 fazančića. Ako u junu posluži vrijeme i stvore se optimalni uvjeti, temperatura od 25° i manje od 50 mm oborina, preživjet će 90% podmlatka. Fazančići brzo rastu i normalno lete za 7-8 sedmica. Uz majku su 10 sedmica, a s 12 sedmica se odvajaju i noće na drveću. Mladi fazani prvo perje dobivaju s navršenom petom sedmicom starosti. Drugo, konačno perje fazani počinju dobivati nakon šest sedmica, a ovaj proces se završava s 20 sedmicom starosti. Fazan je ptica s izrazitom dnevnom aktivnošću. Ona počinje s izlaskom sunca, a nakon 2-3 sata se prekida. Tada se fazani povlače na mirno, zaklonjeno mjesto gdje ostaju do kasno popodne. Na jedan do dva sata prije zalaska sunca, fazani ponovno izlaze radi sakupljanja hrane. Poslije se povlače ka svom prenočištu. To su obično rubovi šuma, drvodredi ili remize. U prvi suton fazani polijeću na drveće na čijim granama, bliže deblu, provode noć.

Prirodni uzgoj

U svim lovištima gdje postoji minimum uvjeta za njegov opstanak, fazan se razmnožava i svojim prirastom održava ili povećava početnu populaciju. Napredovanje populacije ovisi u prvom redu od kvalitete stanišnih uvjeta, a posao odgajivača je da radi na njihovu poboljšanju. Odnos spolova u lovištu je od bitnog značenja za prirodno razmnožavanje i zadržavanje fazana u lovištu. Odnos spolova treba se mijenjati ovisno o gustoći populacije u odnosu 1:3 do 1:6 u korist koka. Pri većoj gustoći populacije odnos treba biti veći u korist koka i obrnuto. Treba spomenuti da, ovisno od biotopa, krajem vegetacijskog razdoblja može doći do nedostatka hrane u lovištu. Pri intenzivnoj poljoprivredi, gdje se njive odmah nakon skidanja usjeva zaoravaju, gdje se korovi uništavaju herbicidima, kad se tokom suše insekti

povlače dublje u vlažne dijelove zemlje da već početkom septembra nastane manjak hrane, a naročito kad u lovište unesemo umjetno odgojene fazančiće, posljedice mogu biti vrlo teške. Zato je potrebno već krajem avgusta urediti hranilišta i u njih staviti hranu. U to vrijeme, to je obično hrana od žita, ali ne treba gubiti iz vida da je za život fazana potrebna i voda pa osim hranilišta treba stavljati i sočnu hranu. Fazane u lovištu ugrožavaju razne dlakave i pernate grabljivice. To je lisica, zatim tvor, mačke, a od ptica to su jastreb, kopci, svrake, sive vrane i sojke. Najbolji vid zaštite od ovih grabljivica je smanjenje brojnosti grabljivica. Treba naglasiti da se sa smanjenjem životnog prostora fazana njihov broj u našim krajevima drastično smanjuje, zbog čega se počelo s umjetnom proizvodnjom.

Umjetna proizvodnja

Umjetna proizvodnja se u početku svodila na leženje fazančića pod kvočkama obične domaće koke. Tako primitivna proizvodnja je trajala veoma dugo. Danas u savremenim fazanerijama, gdje je proizvodnja usavršena, intenzivan uzgoj podrazumijeva matično jato i masovnu proizvodnju jaja, umjetno valjanje fazana (inkubatori) i uzgoj podmlatka. Vanjski uticaj vremenskih prilika ovdje nije presudan. Bitna je preventiva, tj. zaštita od infekcija i parazitskih bolesti. Nakon stavljanja fazanskih jaja u inkubator, ona se podvrgavaju određenoj temperaturi i vlazi kako bi se izlegla. U savremenim inkubatorima automatski se regulira optimalna temperatura i vlaga, čime se maksimalno nadomještaju uvjeti leženja jaja pod fazanskom kokom. Dvadeset četvrtog dana od nasadivanja jaja pojavljuju se pilići iz jaja, a od pojave pilića do vađenja treba proći 12 do 24 sata. Dvadesetpetog dana, od dana nasadivanja pilići se vade i iz valjaonika i premještaju u baterije ili na podni sastav grijanja. Pilićima uzrasta četiri sedmice više nije potrebno grijanje. Nakon još 2-3 sedmice iz volijera, pilići se mogu stavljati u prihvatilišta.

Nakon dopreme u prihvatilište fazančići su izmoreni od vožnje, promijenili su način života, stanište, prehranu, te postali vrlo osjetljivi. Znači, u prihvatilištima nema nikakvih masovnih posjeta i zadržavanja. Osnovni zadatak prihvatilišta je podivljavanje divljači. Tako uzgojeni fazani nemaju mnogo problema pri prilagođavanju prirodnim uvjetima nakon što se puste u lovište. Za povećanje brojnosti fazana potrebno je veće puštanje i adekvatno prihvaćanje fazanskog pomlatka u lovištima.

Lov

Najuspješniji lov na fazana je grupni lov. U poljskim lovištima s gustim raslinjem fazan se lovi kombinacijom prigona i pogona, a u nizinskim šumskim love se samo prigonom. Ako je brojnost fazana u lovištu manja, kakva je kod nas u većini lovišta, fazani se love uspješno i to pogonom uz korištenje pasa ptičara. U fazanskim lovištima redovito se lovi tri puta godišnje. Prva dva lova su komercijalna, u njima se puca na sve fazane koji uzlete, a treći lov je na kraju sezone, to je odbirni lov u kojem se izlovljava višak pijetlova. Lov fazanske divljači planiraju ona lovačka društva, članice SLD TK, koja su u svoja lovišta unijela ovu omiljenu lovnu divljač, a prema kalendaru aktivnosti, obično je lov u oktobru, novembru i decembru. Za lov fazana koriste se puške sačmarice. Prema Pravilniku o načinu upotrebe lovačkog oružja i naboja najmanji dopušteni promjer sačme za lov na fazane je 3,0-4,0 mm, a najveća dopuštena daljina gađanja je 40 m. Prema Operativnom kalendaru aktivnosti u lovištima TK za lovnu 2012./13. godinu, lov fazana je predviđen u oktobru, novembru i decembru 2012. godine (u određene dane).

Dolazak na zov

Odgojen, poslušan pas mora na zov smjesta doći svom vodiču. Brzo i veselo dolazanje k nama na zov ili dvostruki zvižduk »pif-pif« postignemo na sljedeći način:

Psa kojeg smo naučili na zapovijed »sjedi«, »leži« ili »daun« pustimo u jednom od tih položaja nekoliko minuta, odemo od njega nekoliko koraka, zapovijedimo mu »ustani« i nakon toga »dođi«. Pas će rado ustati i doći, jer je sretan da se riješio jedne od prijašnjih poza. Čim je došao, obilno ga hvalimo i dajemo mu dobar zalogaj. Tu vježbu često ponavljamo, a razmak između nas i psa sve više povećavamo.

Svaki dolazak obilno hvalimo i nagrađujemo. Pri tom dobro pazimo da je pas došao sasvim do nas i kada je došao, da odmah kraj nas sjedne ili, ako hodamo, da ide uz našu nogu nekoliko minuta. To činimo zbog toga da na tu zapovijed uistinu dozovemo psa sasvim ka sebi. Ako smo mu, naime, dopustili da dođe u našu blizinu, a zatim odmah krene k nekom objektu koji ga interesira, a mi ne želimo da to učini, on će ubuduće na naš zov dolaziti ka nama, ali ne sasvim, nego tek u našu blizinu i odmah se udaljiti. Na taj je način svrha promašena.

Kada smo tu vježbu dobro uvježbali, odemo sa psom na otvoren prostor, pustimo ga da trči i u tom trku zazviždimo mu »pif-pif«. Pas će nas svakako pogledati, jer ne zna značenje te dosada mu nepoznate zapovijedi. Čim nas je pogledao, zapovijedimo mu »dođi«. Ukoliko nas samo posmatra, pokažemo mu zalogaj, po koji će sigurno doći. Kada je došao, obilno ga hvalimo i damo mu zalogaj. Pri daljnjem uvježbanju izostavimo zapovijed riječima, a ostavimo samo zvižduk. Ako je pas udaljen od nas samo nekoliko koraka, nećemo mu zviždati, nego zapovijediti samo »dođi«. Često je ovo prvo jače od zapovijedi. To ispravljamo ovako: odaberemo put na kojem će pas dolaziti do iskušenja. Najbolje je u početku prolaziti sa njime manje prometnim putem kraj kojeg su razni stupovi ili uglovi kuća. Kraj njih pas redovito zastajkuje i njuši ih. Ako ga pozovemo, a on odmah ne dođe, ponovimo mu zapovijed oštrije i praćkom ga pogodimo u stegno. Lecnut će se i odmah doći.

Iskušenje pojačamo ako sa psom prolazimo putevima gdje ćemo sresti druge pse sa kojima bi se pas rado onjušio ili poigrao. Najprije ga vodimo slobodnog uz nogu, zatim psa pustimo naprijed. U tu svrhu odaberemo zapovijed koja nam odgovara, npr. »napred« ili »hajde«. Pri toj zapovijedi pas slobodno trči po svojoj volji, mokri, ispražnjuje se, jednom riječju sasvim je slobodan. Jasnije je da se i u tom slučaju mora kulturno vladati, ne smije razganjati perad, na valjivati na bicikliste i slično. Ako je to pokušao, oštar zvižduk prikuje ga k zemlji. Ukoliko još nije učvršćen u izvršavanju zapovijedi »dođi«, približimo mu se na udaljenost iz koje ga možemo sigurno pogoditi praćkom ili lancem za bacanje i zapovijedimo mu »dođi«. Ako je došao, slijedi obilna hvala, a ako nije, slijedi pogodak praćkom ili lancem za bacanje uz energičnu zapovijed »dođi«.

Ako se pas sastao sa drugim psom, moramo ocijeniti u kakvoj se situaciji nalazi. Ako je drugi pas mnogo slabiji od njega ili drugog spola, pozovemo ga i postupamo kako je naprijed navedeno. Ako je pas istog spola i postoji mogućnost da našeg psa napadne, ne smijemo od našega tražiti da od njega počne, na naš zov, trčati

ka nama. U tom slučaju drugi bi ga pas sigurno napao, jer je uvjeren da trči od njega iz straha. Psi koji se međusobno ne poznaju, a istoga su spola i jednake jakosti, često nakostriješe dlake kada se sastanu, polako se kreću, odmjeravaju si snage i, ako se bez borbe rastaju, čine to vrlo polako i oprezno, dobro posmatrajući da li se jedan na drugog neće zatrčati i započeti borbu. I u tom slučaju pozovemo našeg psa, ali ne bacamo na njega lanac ni ne gađamo ga praćkom, jer bi to moglo biti poticaj drugom psu za napad na našega, što sigurno ne želimo. Najbolje je približiti se obojici pasa, razdvojiti ih energičnom opomenom »ne« te sa našim poći uz nogu dalje. Ako je došlo do borbe, tj. ako je drugi pas napao našega, treba da se naš junački brani to je njegovo pravo i dužnost. Unatoč tome, treba da ih što pruje rastavimo, odnosno pokušamo rastaviti.

Ako svaki od njih ima ovratnik, moramo našeg psa dohvatiti za ovratnik, a vlasnik drugoga takođe svojega, i odvući ih. U slučaju da je naš bio onaj koji je izazvao borbu i napao, moramo ga oštrim rečima ukoriti, staviti u položaj »daun« i ostaviti ga u tom položaju nekoliko minuta. U to vrijeme drugi se pas udaljio, mi svoga dignemo i pođemo dalje.

U žestokoj borbi moramo biti oprezni pri rastavljanju pasa, da i sami ne budemo ugroženi, možda i od vlastitog psa. On to ne bi učinio namjerno, ali grizući na sve strane mogao bi i nas zahvatiti. Za rastavljanje pasa najdjelotvornije je sredstvo voda. Polijemo li ih oba vodom i smjesta će se rastati. U tom času treba ih odmah vezati i udaljiti jednog od drugoga. Najopasniji su psi koji odmah protivnika hvataju za gušu, tu pronadu žilu kucavicu i stisnu je. Za kratko vrijeme protivnik je mrtav. Ako je to učinio naš pas, možemo ga prisiliti da pusti protivnika tako da mu pritisnemo prstima obje strane gornje čeljusti na što će on otvoriti gubicu. Kada je to učinio, povučemo ga od protivnika i udaljimo ga.

S tuđim psom, naravno, ne možemo ovako postupati bez opasnosti da i na nas ne navali, ali ako je u pitanju život našeg psa, moramo našeg psa uhvatiti za ovratnik, a napadača nemilosrdno udariti nogom.

Pas mora biti odvažan i srčan, ali to treba da pokaže u borbi recimo sa lisicom, ne smije biti napadač i razbijač, neprijatan i nepoželjan ni u lovu, a ni na ulici.

Da spriječimo nepoželjne borbe pasa, pozovemo našega i zapovijedimo da ide uz nogu, čim smo primijetili drugog psa, za

kojeg pretpostavljamo da bi mogao biti napadač. Ukoliko se taj približava našem, nastojimo ga oštrim riječima i pretnjom povodnikom otjerati. Ukoliko nam je već pas iskvaren, pa ne sluša zov kojim bi trebao smjesta doći ka nama, možemo upotrijebiti i dugačku uzicu, koju provedemo psu ispod ovratnika, zatim ga pustimo da ode od nas i eventualno se nečim zabavi. Nakon dvostrukog zvižduka, ukoliko sam ne dolazi ka nama, povučemo ga uzicom sasvim do nas, tu ga pohvalimo i nagrađimo. Uzica neka bude iz početka kraća, zatim sve duža, a kada pas vježbu nauči, uzica naravno otpada. Pohvale ne smiju nikada izostati kada je pas smjesta došao. Vježba uzicom nije najsretnije rješenje, jer je s pomoću nje upotrebljena prisila, a te mjere kod mnogih vježbi

nisu poželjne. Pas, naime, putem prisile ne nauči ni jednu vježbu srdačno s veseljem izvršavati.

Svaku šetnju sa psom treba da iskoristimo za uvježbanje svega što je naučio. Naravno da ga po gradskim parkovima ne možemo učiti, odnosno uvježbati mir na hitac, povlaku ili mirnoću na zeca, ali pravilno hodanje, dolazak na zov, itd., možemo i moramo što češće ponavljati. Između svake zapovijedi, odnosno, pošto je jedna zapovijed izvršena, a pas pohvaljen, treba mu dati slobodnog vremena da se istrči, jer je i to za njega velika nagrada. Vježbu »daun« i puzanje zapovijedamo uvijek nakon počinjene pogreške, i to što je moguće prije, a takođe i pri pokušaju da učini neku pogrešku. I najgluplji pas shvaća zašto je kažnjen ako smo uspjeli tako postupiti.

Njemački kratkodlaki ptičar (German Shorthaired Pointer :: Deutscher kurzhaariger Vorstehhund)

Njemački kratkodlaki ptičar potiče od španjolskog ptičara, kojeg su flamanski lovci doveli u Njemačku u XVII stoljeću. Kasnijim ukrštanjem s talijanskim ptičarom te s engleskim pointerom postao je brži i energičniji. To je najstarija pasmina među njemačkim ptičarima. Put joj je napravio dr. Paul Kleemann po kojem se zove i Pravilnik o uzgojnoj selekciji. Pas koji odgovara zahtjevima tog Pravilnika je vrhunski kratkodlaki ptičar. Pravi je lovački pas.

Njemački kratkodlaki ptičar je živahan, lako odgojiv, energičan, inteligentan, veseo, poslušan, voli djecu. Svakom lovcu služi za stajanje ispred divljači i kao lični čuvar. To je pas izvanrednih lovačkih sposobnosti te umije raditi u brdima, šumama, močvarama; podnosi sve klime. Kod te pasmine naziv ptičar nije odgovarajući jer je odličan i u drugim aktivnostima. Odličan je donosač (aporter) sve sitne dlakave i sve pernate divljači, kako s kopna tako i iz duboke vode (kao stvoren je za rad u vodi), bez obzira na prepreke koje mu se nađu na putu. Izvanredan je plivač i ne odustaje dok ne pronađe ranjenu ili mrtvu divljač i ne donese je lovcu. Dobro podnosi i vrućinu i hladnoću, pa se može koristiti u lovu i kada su vremenski uvjeti ekstremniji. Kako je vrlo vodljiv i podložan dresuri, visoke rezultate postiže i na krvnom tragu. Moglo bi se reći da je njemački kratkodlaki ptičar mnogostrano koristan lovački pas. Lako i uspješno se uči odbrani i napadu. Nešto je grubljeg izgleda pa ga se, mada je izvanredno ugodnog temperamenta, rijetko drži u stanu. On se, međutim, prilagođava svakoj situaciji, samo ako mu se pruži dovoljno kretanja na otvorenom u vrijeme lovostaja.

Pas djeluje skladno, a kao i za sve druge njemačke ptičare i za njega je karakteristično da visina odgovara tjelesnoj dužini, visok je

od 60 do 65 cm (ženke su nešto niže), a težak je od 25 do 28 kg. Noge viših primjeraka su preduge pa takav pas nije dovoljno pokretan. Njemački kratkodlaki ptičar je plemenit, lijepo oblikovan s elegantno građenim tijelom. Vitak, mada kupiran rep i jaka glava dopunjuju njegovu plemenitost. Skladno kretanje izražava moć. Uši su visoko postavljene, ne preduge, leže tijesno uz glavu. Pokrivene su finom dlakom. Usnice su tijesne i naglašavaju izgled njuške. Zatiljak je mišićav, koža na vratu napeta, prsa su više dublja nego šira. Dlaka je po cijelom tijelu kratka, gusta i čvrsta. Osnovna boja je smeđa, s bijelinom ili bolje rečeno bijelim tačkastim oznakama. Dozvoljene su boje: jednoboja smeđa sa sitnim bijelim mrljama na grudima i nogama, smeđe-pastrvasta sa smeđom glavom i smeđim mrljama; bijela sa smeđom maskom te smeđim točkicama i mrljama; crna u svim gore spomenutim gradacijama; žuta boja se ne smatra greškom.

Njegovo kratkodlako krzno je jednostavno njegovati. Nakon lova skoro da i ne zaprlja automobil i brzo se osuši kada se koristi za rad u vodi. Među lovačkim psima nema ni jednog psa koji je vodljiviji i sposobniji učenju od njemačkog kratkodlakog ptičara. Svom gospodaru čita želje iz očiju. Potrebno mu je puno kretanja. Ima dobar apetit. Zahvaljujući dobroj probavi i asimilaciji, treba ga umjereno hraniti da ne bi odebljao. Najpovoljnije je ako mu se dnevno daje 300 do 350 g kuhanog mesa, razrezanog na sitne komadiće i 200 g tjestenine ili riže te kuhanog povrća. U doba lova treba povisiti mesa, a smanjiti tjesteninu i povrće. Gotovo da nema displazije. Njemački kratkodlaki ptičar je dugovječan.

Zakonske i etičke obaveze

U zimskim okolnostima, travnata i drvenasta vegetacija miruju, svijet insekata također, a organizmi pojedinih vrsta divljači reagiraju svaki na svoj način. Migracijske vrste su otišle u toplije krajeve, a stanišnice su dobile topliju „odoru“ i ponašaju se u skladu sa životnim navikama vrste. Neke će, uhranjene, ući u zimske brloge ili skloništa i tu – pri smanjenim tjelesnim funkcijama – sačekati proljetne dane. Neke će migrirati u obližnje, nešto niže predjele, u kojima će, zajedno s ostalim tamošnjim vrstama, potražiti i naći mogućnost prehraniti se dostupnom vegetacijom, zadovoljiti potrebe za vodom i naći odgovarajuća skloništa od hladnih vjetrova i neprijatelja svih vrsta. Pred korisnicima lovišta je zadatak sve ovo imati u vidu, te se planiranim mjerama gospodarenja lovištem pripremiti i na terenu spremno dočekati nedaće koje divljači donosi zimsko godišnje doba. Na to upućuju

i zakonski propisi o dugoročnim i godišnjim planovima gospodarenja, u kojima stoji obveza korisnika da potrebnim mjerama zaštite, uzgoja i korištenja – praćenih mjerama uređenja lovišta – osiguraju stabilno gospodarenje svim vrstama divljači u lovištu. O njima se – u lovnim osnovama i godišnjim planovima gospodarenja konkretnim lovištem – govori navođenjem obaveza koje se trebaju ostvariti radom ili finansijskim ulaganjima, podložnim kontroli – preko obaveznih evidencija i inspeksijskog nadzora. Ali, zakonske obaveze ne treba pretpostaviti etičkim obavezama nužne brige svih korisnika lovišta za ostvarenje planiranih mjera. Stanje prirodne nesreće proglašeno u februaru ove godine zbog velikih padavina snijega i niskih temperatura, najbolja je opomena i uputa da se najozbiljnije shvate sve neophodne mjere zaštite staništa, uređenja lovišta, zaštite, uzgoja, lova i prihrane divljači u zimskom periodu.

Mjere zaštite

Prioritetno mjesto u okviru svih mjera u zimskom razdoblju pripada mjerama zaštite staništa i divljači u njemu. U razdoblju mirovanja vegetacije (bez lišća) i uz snježni pokrivač, prostori lovišta su bolje pregledni, svaki je pokret divljači primjetan, a tragovi kretanja pojedinih vrsta lako su uočljivi. Takve okolnosti pružaju priliku posmatranjem uočiti područja koncentracije divljači, uočiti tragove predatora, prisutnost krivolovaca, ali i lakše uočiti bolesne ili ozlijeđene jedinke, i na osnovu toga odgovarajuće reagirati. Prvo treba posvetiti veću pozornost organiziranju službe zaštite, osobito na prostorima veće koncentracije divljači. Ta služba treba spriječiti svaki oblik nezakonitog (i neplanskog) korištenja divljači i staništa, ali i efikasno postupiti u slučajevima kad primijeti bolesne ili ozlijeđene jedinke, tragove prekomjernoga broja predatora ili tragove krivolova. Drugo, pravovremeno organizirati akcije na smanjenju broja populacije predatora. Broj predatora se mora držati „na kratkom lancu“, kako bi se osigurali povoljniji uvjeti za razvoj stabilnih populacija gospodarskih

Mjere zaštite staništa, uređenja lovišta, zaštite, uzgoja, lova i prihrane divljači

vrsta divljači u lovištu. Treće, zaštititi i održavati sve infrastrukturne objekte u lovištu koji su u funkciji zaštite, proizvodnje, čuvanja i ponude hrane, osiguranja vode, posmatranja i korištenja.

Mjere uzgoja i prihrane

Temeljna mjera uzgoja u zimskim uvjetima je pomoć divljači ponudom dodatnih količina hrane i vode, ali i očuvanje i osiguranje odgovarajućih skloništa (remiza) u dijelovima lovišta gdje nema

takvog prirodnog ambijenta. Pretpostavka je da su potrebne količine pojedinih vrsta dodatne hrane, predviđene godišnjim planom proizvodnje ili nabavke, uredno uskladištene u blizini ili na samom prostoru koncentracije divljači u zimskom razdoblju. Ako je to urađeno, ostaje pobriniti se da se raspoloživa hrana ponudi na način i u vrijeme koji će omogućiti njezino racionalno korištenje. Ako nije, obaveza je dodatnim naporima i troškovima

to učiniti, u granicama mogućnosti. Kabastu hranu – u staništima srneće i jelenske divljači – treba sabrati na proplancima ili livadama, uskladištiti na južnim ekspozicijama terena (gdje sunce i južni vjetrovi utiču na trajnost i debljinu snježnog pokrivača) u vidu manjih stogova sijena (odignutih od tla na visinu prosječne debljine dugotrajnijeg snježnog pokrivača) i ograditi (da ih ne bi koristila stoka na ispaši), ili – dobro zbijenu ili baliranu – u izgrađenim većim štagljevim (da bi se očuvao prehrambeni kapacitet) jer se u takvom obliku njezina hranidbena vrijednost najbolje održava, a u ponudi – najracionalnije koristi. Kabasta hrana se nudi kad debljina snijega pređe 30 cm, jer je to trenutak kada srne i jeleni, pa i zečevi, otežano dolaze do hrane na tlu. To se čini uklanjanjem ograde oko stogova i punjenjem jaslama pod štagljevim (ili u njihovoj blizini) onom količinom sijena koju će divljač pojesti u kratkom vremenu. Radi boljšeg korištenja ponuđenog, dobro je da se ispod jaslama nalazi i sandučasti valov u koji bi upadala trina, koju će divljač rado iskoristiti. Hrana u malim, slobodno stojećim jaslama, ili u obliku obješenih snopića, može se nuditi samo u onim lovištima u kojima se sijeno može svakodnevno, ili barem često, dopremiti, kako bi ga divljač u kratkom vremenu iskoristila. Naime, sijeno duže vremena izloženo naizmjeničnom sušenju i uticaju vlage, naglo gubi na kvaliteti i divljač ga zbog toga ne uzima. Zrnasta hrana se skladišti u suhim hambarima, a ako je u klipu – u uobičajenim koševima, nedaleko od uređenih hranilišta gdje će se ponuditi divljači. Koristi se kao kvalitetna dopunska hrana u staništima gotovo svih vrsta pernate divljači, srna, jelena, divljih svinja i medvjeda. Divljači

korisnika lovišta u zimskim uvjetima

se nudi u različitim hranilicama, prilagođenim očuvanju njezine kvalitete i vrsti divljači kojoj je namijenjena. S povremenom (manjom) ponudom zrnaste hrane u hranilicama, naročito u staništima fazana i jarebica, treba započeti za suhих dana, kako bi se divljač na njih navikla i kasnije redovno dolazila.

Hranilice se grade tako da budu prilagođene vrsti kojoj su namijenjene, pa su zbog toga različite. Sočna hrana – u obliku čičoke, krompira, repe ili stočnoga kelja – od velikog je značenja u staništima jelena, srna i divljih svinja. U razdoblju jakog mraza, osim hranidbenih komponenti nude im se i dovoljne količine vode, koja im je u prirodi tada nedostupna jer je u obliku leda. Zasađeni stočni kelj i čičoka se ostavljaju na mjestu proizvodnje, gdje će ih divljač sigurno naći, a proizvedena ili nabavljena repa i krompir se sklanjaju u trapove (izgrađene u blizini hranilišta) i iz njih se vade sredinom dana (kada su temperature najviše) u količini koju će divljač zasigurno iskoristiti do večernjeg mraza (promrzli gomolji nisu prikladni u ishrani divljači). Ponuda hrane životinjskog porijekla je – u zimskom razdoblju – od velikog značenja u svim staništima krupnih zvijeri (medvjeda, vuka, risa), jer se zadovoljenjem njihovih potreba za hranom doprinosi smanjenju šteta na divljači i domaćoj stoci. Zbog toga je bitno iskoristiti razdoblja bez velikog snijega i svaku mogućnost transporta klaoničkog otpada i lešina uginule stoke do ustaljenih hranilišta. Mineralnu hranu (sol) u ovom razdoblju nije potrebno iznositi jer tada u raspoloživoj hrani iz prirode ima dovoljno potrebnih mineralnih komponenti. Potrebe za vodom divljač zadovoljava na izvorima i vodenim tokovima, a u najkritičnijem zimskom razdoblju ih podmiruje uzimanjem zaoostalnih plodova drvenastih biljaka na tlu ili na granama, odgrizanjem neodrvjenjelih izbojaka drvenastih vrsta, pupova i vlati trava do kojih može doći. Praćenjem događanja u lovištu mogu se realno sagledati potrebe za zimskih boravištima divljači, te na toj osnovi dati prijedloge za skloništa (remize) koja treba osigurati za iduću reprodukciju sezonu. Skloništa za zečeve, fazane i jarebice su problematična u ravnicaškim krajevima nakon skidanja usjeva, jer ih čine samo rijetke međe između posjeda, što je nedovoljno. U tim predjelima obvezno treba insistirati na zadržavanju (i zakupom, ako treba) neposječene kukuruzovine na parcelama koje smo uočili kao prikladne, kako bi divljač imala bar neku zaštitu. Skloništa za ostale vrste divljači treba organizirati pripremiti na prostorima za koje se utvrdilo da su mjesta okupljanja divljači u zimskom razdoblju, i to sadnjom odgovarajućeg drveća i grmlja koje će, osim zaštite, svojim postojanjem i urodom ponuditi i hranu divljači koja ga koristi.

Mjere uređenja

Poslovi uređenja lovišta trebaju doprinijeti boljim životnim uvjetima za divljač u njemu, sa zadatkom da je bude u optimalnim kapacitetima (kod svake populacije), kako bi se osigurao optimalan godišnji prirast, koji se može (u takvim okolnostima) u cijelosti racionalno iskoristiti, i tim postupkom osigurati trajnost gospodarenja lovištem, bez većih

šteta za druge gospodarske grane na istom području. Da bi se u tome uspjelo, nužno je poznavati ili nedostatke koje u lovištu treba otkloniti (ili njihov uticaj, barem, smanjiti). Tu se, najprije, treba imati u vidu hrana, voda, skloništa i mir, jer je realno pretpostaviti da je ustanovljeno lovište prostorna lovna cjelina, pogodna za opstanak i razvoj osnovnih vrsta divljači i uspješno lovno gospodarenje u njemu. U zimskom razdoblju nedostaci su najizraženiji, pa ih je tada lakše i uočiti. A kad se jednom uoče, put do njihova ublažavanja ili otklanjanja je lakše naći, primjenjujući raspoloživa saznanja o modernim mjerama zaštite i uzgoja divljači, uređenja lovišta i racionalnog korištenja divljači i lovišta. Do potrebnog uvida se dolazi: redovitim obilascima i pažljivim posmatranjima općeg stanja u lovištu i neposrednim posmatranjem divljači, pažljivom analizom tragova na tlu ili snijegu, promatranjem izdašnosti izvora vode, stupnja pristupačnosti do vodotokova i lokava u vrijeme dugotrajnih hladnoća i poledice, uočavanjem migracija i ustanovljenjem razloga za to, analizom razloga uginuća nađenih leševa, i svega drugog što je od značenja za opstanak divljači i lovno gospodarenje, imajući uvijek u vidu da nedostatak samo jednog od njezinih životnih zahtjeva, prisiljava divljač na migraciju. Uz sve rečeno o mjerama uređivanja, zimsko razdoblje valja iskoristiti (kao najpovoljnije) i za utvrđivanje brojnosti populacija pojedinih vrsta divljači u lovištu i stanja njihove spolne i starosne strukture (gdje je to moguće), s kojom možemo računati u

planiranju dinamike razvoja divljači i – vezano s tim – planiranju i svih ostalih gospodarskih mjera u idućem godišnjem planu.

Lov

Prema Operativnom kalendaru aktivnosti u lovištima TK, u zimskom razdoblju se love određene vrste divljači, a pri izboru jedinki za odstrjel i dalje je bitno da se kod krupne divljači ponajprije izlučuju jedinke iz zdravstvenih i uzgojnih razloga, a zatim i dozrela grla. Radi društvenog efekta edukacijskog značenja, trebalo bi postati praksom svih korisnika lovišta da se saberu i komisijski ocjene svi osvojeni lovački trofeji u protekloj sezoni, koje nakon toga, izlažu na uvid svima, uz odgovarajući poučni (stručni) komentar o uspješnosti procjene razloga za odstrjel.

Ostale aktivnosti

Razdoblje lovne sezone zimi treba iskoristiti i za organiziranje radnih utakmica pasa goniča, ptičara, jamara i krvosljednika, za zajedničke obilaskе lovišta, večernja promatranja iz zatvorenih čeka kod hranilišta, praćenje tragova po snijegu, za raznošenje hrane divljači, održavanje i popravak lovno-uzgojnih i lovno-tehničkih objekata. Uz to, kao posebno korisna su se pokazala organizirana sijela lovaca uz predavanja ili projekcije filmova, kao i brojne druge radnje koje doprinose druženju, ali i stručnom i etičkom obrazovanju članstva, što (neminovno) doprinosi boljim rezultatima u gospodarenju lovištem.

ŽIVOT ŽIVOTINJA

ZJENICA OKA VUČJEG

Zjenica oka mladunčeta vuka je okrugla, a kod lisice uska i vertikalna.

SAMA SE SELI

Sve naše ptice selice, kojih ima oko 150 vrsta, lete na jug u jatima ili u parovima osim kukavica koje se sele u toplije krajeve pojedinačno.

I BILJOJED I MESOJED

Svi papkari u našoj zemlji su biljojedi izuzev divlje svinje koja je i biljojed i mesojed.

VOLE LIŠČE KUPINE

Lišče kupine i grančice jele su biljke koje su u zimskom periodu najviše zastupljene u ishrani srneće divljači. Zatim dolaze imela, bukva i paprat.

SVESTRANI PSI

Psi dobrog njuha mogu se lako obučiti u lociranju kvara na plinovodima, a mogu poslužiti i u gelogiji i otkriti sumporni pirit na dubini od 7 metara. Psećem njuhu su dostupni minerali koji sadrže natrij, magnezij, srebro, zlato, molibden, olovo i bizmut.

RANO U BRAK

Gavran, svraka, čavka ... već u prvoj godini života izabere svoju životnu saputnicu/saputnika. U „bračne“ odnose stupaju tek kada polno dozriju, a to je znatno kasnije.

PRIMJER VIJERNOSTI

Ornitolozi kažu da su orlovi, labudovi i rode primjer bračne vijernosti i zajedničke brige o potomstvu.

PRIMJER

NEVJERNOSTI

Veliki tetrijeb se raskošno vrti oko ženke do parenja, a zatim odlazi drugoj koki. O podmlatku ga nije briga, što nadoknađuje ženka velikim požitovanjem.

LOŠ RODITELJ

Samo ptica kukavica ne brine o svojimpticima.

ZVUK

Svaki oblik glasanja određene vrste životinja ima svoje značenje. Zvučnim signalima se ostvaruje komunikacija u jatima i krdu. Oni su specifični za svaku vrstu divljači.

OKRUTNO

Ženka tuljana rađa njačešće jedno mlado koje brzo osamostaljuje. Ako rodi blizance, jedno od njih će ubrzo uginuti jer će ga majka napustiti.

REP KAO OSTAVA

Otrovni gušter gila koji živi u SAD, koristi svoj rep kao rezervoar za hranu. Dok se hrani rep se povećava, a kada miruje on troši rezerve hrane iz repa.

MRAVI POMAŽU PTICAMA

U gnijezdima ptica često se razmnožavaju paraziti. Neke ptice tada kljunom uzimaju mrave iz mravinjaka i prenose ih u gnijezda, a ovi se brzo obračunaju sa parazitima.

ŽENKE VEĆE

U pravilu, kod svih sokolova i orlova ženke su veće od mužjaka.

NE VRAĆA SE

Ako se ženka velikog tetrijeba gluhana poplaši i podigne sa legla s jajima, više se ne vraća nego se ponovo pari.

JEDE KAO

VUK

Vuk je u stanju da odjednom pojede i do 15 kg mesa, znači ¼ svoje težine, što je rijetkost u svijetu životinja.

PAS LOČE,

VUK PIJE

Iako su bliski rođaci i spadaju u istu porodicu, jedna od razlika između psa i vuka je što pas vodu loče, a vuk je pije.

NAPORNA SEOBA

Tokom godišnje seobe pticama selicama treba velika energija jer izgube do 1/5 svoje težine. Brzina leta im je 50-100 km na sat, a lete na visini 150-6.000 m.

ZVIJEZDA VODILJA

Neke ptice selice se orijentisu noću po zvijezdama. Ako je oblačno odmaraju se i čekaju da se nebo razvedri i da nastave let.

OČI NA SVE STRANE

Kod srneće divljači oči su isturene iz glave tako da, pored toga što vidi naprijed, lijevo i desno, mogu vidjeti i koso i pozadi, bez okretanja glave.

SVE VIDI

I šljuke imaju tu sposobnost da gledajući pravo vide i iza leđa jer su im oči izbočene i smještene više pozadi

NAGON ZA ODRŽANJEM

Nagon za održanjem vrste tjera zečicu da pri koćenju jedan dio zečića okoti na jednom mjestu, a drugi dio na drugom mjestu.

PTICE POLIGOTI

Znak opasnosti je najvažniji u komunikaciji među pticama, a lako uče i „strani jezik“, odnosno znakove za opasnost druge vrste ptica. Tako, naprimjer, vrana usvoji znak opasnosti koji proizvodi galeb.

LIZANJE S RAZLOGOM

Životinje ližu svoje rane zbog fermona koji ubijaju mikroorganizme, a u slini se nalazi i posebna bjelancevina koja stimulise razmnožavanje ćelija kože i obrazovanje krvnih kapilara.

VLAŽAN NOS DOBAR NJUH

Što je kod životinja nos vlažniji to im je njihov razvijeniji. Naprimjer, nos kod psa je vlažniji nego kod mačke.

NEKADA JE SELICA

Obična siva vrana može da stalno živi na jednom mjestu, ali nekada se sele i tada obično ne prelaze više od nekoliko stotina kilometara.

LEKCIJA OPSTANKA

Ženka velikog gnjurca ulovi ribu i pusti je živu pred mladunce. Ako ptici ne hvataju ribu majka je opet hvata i pušta i sve tako dok sami ne nauče da hvataju ribu.

Lovački kuhar

Srneći odresci

Potrebno: 1 kg srnećih odrezaka, 50 ml ulja, 200 g luka, 100 g korijena celera, 100 g peršunovog korijena, 150 g mrkve, 100 g pasiranog paradajza, peršun u listu, 1 kašika pekmeza od šljivja, 1 kašika škrobnog brašna. Za marinadu: 2 čehna bijelog luka, 500 ml bijelog vina, list lovora, 1-2 klinčića, 1 kašika borovnica, 1 kašika sušenih začina.

Priprema: Vino razrijediti s 200-300 ml vode i zakipite. Dodati lovorov list, klinčiće, borovnicu, grubo narezan bijeli luk i sušen začini. Marinadu kuhati na laganoj vatri desetak minuta, ohladiti, a zatim njome preliti pripremljene odreske. Ostaviti ih da se mariniraju na hladnom mjestu oko 3 sata. Nakon mariniranja odreske sa svih strana popeći na zagrijanom ulju. Dodati nasjeckani luk, mrkvu i peršunov korijen narezan na kolutiće, a celer na ploške. Odreske podliti mješavinom vina u kojoj su se marinirali i pirjati u poluotkrivenoj posudi oko 30 minuta. Nakon toga dodati pekmez od šljivja koji se razrijedi s 2-3 kašičice vode, pasirani paradajz i ostatak marinade zajedno sa začинима. Nastaviti pirjati na laganoj vatri oko 40 minuta dok meso ne omekša. Pred kraj kuhanja umiješati škrobno brašno razmućeno s malo vode i kratko prokuhati. Srneće odreske poslužiti uz palentu. Umjesto pekmeza može se staviti oko 50 g suhih šljivja bez košpica.

Pirjani zec

Potrebno: 1 zec od 2-3 kg, 100 g brašna, 100 g putera, 200 dl bijelog vina, 200 g pavlake, so, biber, kocka šećera, 1 kašika senfa, 1 limun, 200 g mrkve, 100 g peršuna, 100 g crvenog luka, 3-4 lovorova lista, nekoliko zrna bibera, sirće, voda.

Priprema: Očišćenog zeca staviti u marinadu, koja se priprema tako da se prvo u vodi prokuha povrće, lovor, biber i sirće, pa doda so. Kad se to ohladi spustiti zeca i držati ga u pajcu na hladnom mjestu oko dva dana uz povremeno okretanje. Potom zeca izvaditi, osušiti i nasjeći na 4 dijela, posoliti. Prepržiti zeca na ugrijanom puteru sa svih strana. Meso izvaditi i ostaviti na toplo mjesto. Povrće iz marinade procijediti, spustiti na ugrijani puter, posoliti, pobiberiti, dodati malo senfa, kocku šećera i limunovog soka, pa ga dinstati dok povrće ne omekša. Povrće propasirati, vratiti u posudu, naliti vino i dodati zeče meso. Kad se sve zajedno malo propirja, umiješati pavlaku umućenu s brašnom. Još samo malo pirjati i služiti uz okruglice od hljeba ili krompira.

Zec „paprenjak“

Potrebno: 1 veći zec, marinada, 1 kašika svježeg mljevenog bibera, 1 kašika ljute crvene paprike, 1 kašika senfa, malo brašna, 50 g putera, 2 kocke šećera, voda, 100 g pavlake.

Priprema: Očišćenog zeca staviti u marinadu koja se sprema kako je gore opisano s tim da se u ovom slučaju dodaje ljuta crvena paprika i senf. Nakon 2-3 dana zeca izvaditi iz marinade, dobro posušiti, izrezati na veće komade, uvaljati u brašno i naglo prepržiti sa svih strana na ugrijanom puteru. Marinadu procijediti, naliti njome preprženo meso i polako pirjati dok meso ne omekša. Eventualno dosoliti. Gotovo meso izvaditi i osatviti na toplom mjestu. U sok od pečenja dodati šećer i malo prepržiti, naliti umućeno brašno i pavlaku s malo vode i lagano prokuhati da bi se dobio gust umak. Dijelom umaka preliti meso a ostatak služiti odvojeno. Uz zeca „paprenjaka“ najbolje je služiti tjesteninu. Umjesto zeca, može se upotrijebiti i kunić.

Pečeni fazan

Potrebno: 1 mladi fazan, 150 g putera, so, biber, sok od 2 limuna, 4-5 jabuka, 50 g groždica, 100 g pavlake.

Priprema: Fazana pažljivo očistiti jer je kožica nježna, naročito na prsima. Nakon čišćenja ostaviti ga u zamrzivaču nekoliko dana. Prije upotrebe fazana odmrznuti, oprati i posušiti. Izvana i iznutra posoliti i pobiberiti. Fazana preliti sokom od limuna. Očistiti jabuke i napuniti ih grožđicama. Položiti fazana u duguljastu vatrostalnu posudu, oko stavi jabuke i sve preliti otopljenim puterom. Peći u prethodno zagrijanoj pečnici na 200° C oko 1,5 sat, uz povremeno prelijevanje vlastitim saftom. Kad je fazan pečen, dio safta odlići, izmiješati s pavlakom i preliti pečenje. Služiti uz uobičajene priloge za pečenu divljač kao npr. kuhani krompir, krokete i sezonsku salatu.

Divlja patka na lovački način

Potrebno: 1 očišćena i odležana divlja patka, 2 mrkve, 1 korijen celera, 2 glavice crvenog luka, 50 g putera, 150 g paradajz-pirea, 300 g šampinjona, 5-6 zrna smreke, 1 čaša crvenog vina, 100 g juhe, 1 limun, biber u zmu, so.

Priprema: Patku kojoj je izvađena utroba i odležala nekoliko dana na hladnom i prozračnom mjestu, očistiti od perja, dobro oprati i namazati limunovim sokom. Uvezati je kuhinjskim koncem kako bi zadržala oblik pri kuhanju. Prepržiti je na puteru u pogodnoj posudi sa svih strana. Dodati povrće isječeno na komade, bobice smreke, posoliti, pobiberiti i preliti vinom. Kad vino uvri, dodati paradajz-pire razmućen u toploj juhi, smanjiti vatru i kuhati na tihoj vatri. Kad je patka napola gotova, dodati očišćene šampinjone i završiti kuhanje. Patku izvaditi i lijepo narezati na komade, položiti na tanjir. Šampinjone položiti oko patke i preliti s malo safta a ostatak safta služiti posebno.

Paprikaš od divlje patke

Potrebno: 1 očišćena i odležana divlja patka, 2-3 mrkve, 3-4 crvene paprike, 1 oljušten svježi paradajz, 1 korijen celera, 2 glavice crvenog luka, 50 g putera, 100 g paradajz-pirea, 300 g šampinjona, 1 čaša crvenog vina, biber u zmu, so, sušen začini.

Priprema: Patku izvađene utrobe koja je odležala nekoliko dana na ledu (u zamrzivaču) očistiti od perja. Preporučeno je oguliti i kožu ako se radi o starijem primjerku i dobro isprati. Staviti da se obari u vodi s malo soli. Nakon što je meso omekšalo, patku izvaditi i meso odvojiti od kostiju. Na puteru propržiti luk, na kockice narezanu mrkvu, paprike, paradajz i celer. Dodati šampinjone a zatim meso i sve preliti crvenim vinom. Kad vino uvri, dodati paradajz-pire razmućen u toploj vodi, smanjiti vatru i kuhati na tihoj vatri. Kao prilog preporučujemo domaću tjesteninu ili rižu.

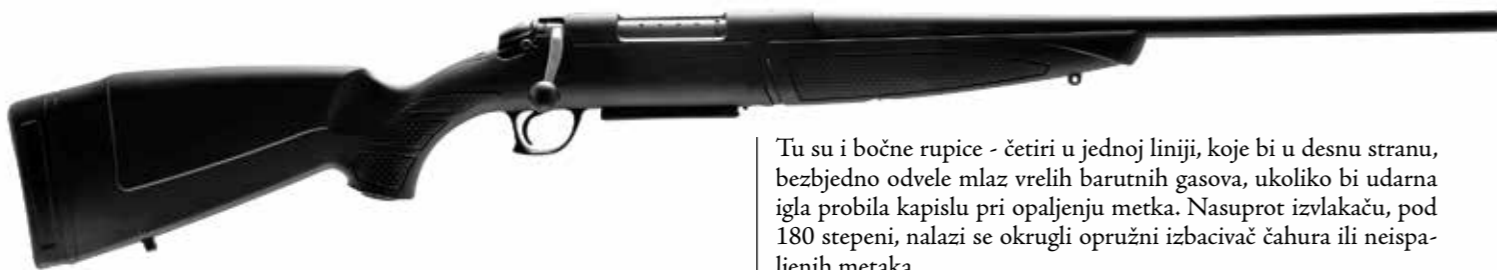
Španski karabin

Bergana BX 11 Multicalibre

Na ovogodišnjem sajmu oružja i opreme IWA & Outdoor Classic 2012 u Nirnbergu predstavljen je španski karabin Bergara BX 11 Multicalibre ožlijebljene cijevi.

Firma "Bergara" je iz istoimenog mjesta u Španiji. Još su u XVIII. i XIX vijeku, engleski puškari su masovno koristili sirove cijevi za puške, koje su nabavljali upravo u ovoj baskijskoj oblasti. Tradicija izrade kvalitetnih cijevi i oružja, na sjeveru Španije aktuelna je i danas.

„Bergara“ je u evropskim i svjetskim razmjerama značajan je i priznat proizvođač cijevi za vatreno oružje. Trenutno rade cijevi u 44 kalibra, od čega pet pripada pištoljima i revolverima, a ostali su puščani. Njih rade od .22 LR, .22 WMR i .222 Rem, sve do .338 Lapua, 9,3x74R i .45-70 Gvt. U tih 39 puščanih, svima poznatih kalibara, nalaze se i oni sportski – long range namenjeni dalekometnom streljaštvu poput: 6 BR, 6 mm PPC, 6,5-284, 6,5 Grendel, 6,5x47 Lapua i svi short magnum - WSM. Za dobar broj kalibara rade se cijevi u četiri ili šest žljebova i u dva različita koraka. Kao npr. u kalibru .308 Win, „Bergara“ radi cijev do dužine 736 mm (29 inča) spoljašnjeg prečnika max. 31,5 mm sa četiri ili šest žljebova i korakom 1:8 do 1:12 inča. Svaki sportski long range strijelac, pozele bi da u okviru ovih vrijednosti izabere cijev za svoju pušku. „Bergara“ radi cijevi spremne za ugradnju u poznata oružja: Mauser 98, Remington 700, Winchester 70, Sako, Tikka, AR-15, AR-10, Unique Alpen, Savage 110, Keppeler, Gruning ... I iz firme „G-2 Defens – Mičel Arms“, računaju na Bergarinu cijev za svoju familiju 98 pušaka, čiji se cio kontigent izvozi u SAD.

„Bergara“ izradu cijevi dogovara sa svakim kupcem ponaosob, poštujući sve specifične zahtjeve kupca, koji su uglavnom vezani za unutrašnju trasu, dužinu, debljinu, obradu usta - krune cijevi, ležište i bravljenje zatvarača biće strogo ispoštovani. To je razlog što je sve više renomiranih kupaca Bergarinih cijevi. Čuveni proizvođači cijevi za oružje, kao što su „Lotar Valter“, „Border“, „Šilen Hejm“ su u ovoj firmi stekli dostojnog i poštovanja vrijednog konkurenta. Da i ne govorimo da Bergara cijevi, bilo da su urađene od ugljeničnog AISI 4140 ili nerđajućeg AISI 416 čelika, često su cijenom znatno prihvatljivije od konkurentskih cijevi. Kvalitet i preciznost potvrđuje sve više kupaca Bergara cijevi.

Do sada je „Bergara“ proizvela jednodmetnu kip-lauf pušku u podmodelima: Apex, Apex Compact, Apex Light i Scout. U pitanju je lagana puška, prelamajuće cijevi i spoljašnjeg udarača (oroza). Cijev može biti duga 635 mm, uz masu od 3,1 kg, 508 mm - masa 2,2 kg i olakšana verzija teška samo 2,7 kg. Uz cijev dužine 584 mm, s navojem u zoni usta cijevi. Ovi Bergarini kip-laufi rade se u čak 13 različitih kalibara, počev od .22 Rem, pa sve do 9,3x74R, pokrivajući većinu poznatih kalibara, sa ili bez ivice R na obodu čahure. Kratka, jednostavna, lagana puška, obavezno opremljena Picatinny šinom, zadovoljiće svakog lovca koji smatra da je u lovu dovoljan jedan metak. I sve to uz laku zamijenu cijevi i kalibra.

„Bergarin“ novitet je obrtnočetpni karabin Bergara BX 11 Multicalibre. Ova multikalibarska puška, za sada se radi u kalibrima: .243 W, .270 Win, 7x64, .308 Win, .30-06 Sprg, .300 Win. Mag,

8x57JS, 8x68 S, 9,3x62 i .375 H&H. Ovih deset kalibara pokriva mnogo lovnih i sportskih zahtjeva. Zanimljivo je da se u svakom kalibru cijev radi u dvije dužine: 508 i 610 mm, kao i u verzijama Light i Varmint (tanji zid i debeli zid cijevi). Cijevi su urađene od ugljeničnog čelika AISI 4140, postupkom hladnog rolovanja, uz obavezno honovanje, koje prethodi utiskivanju žljebova. Cijevi ni u jednom kalibru nemaju mehaničke nišane, pa se upotreba optike podrazumijeva. Zavisno od kalibra cijevi imaju korak ožlijebljenja: kalibar .308 W je 1:12, .30-06 je 1:10, .243 W je 1:10, 8x57JS je 1:10, 9,3x62 je 1:14. Za većinu lovaca su ovi podaci nevažni, ali za one sa sportskim ambicijama mogu biti interesantni. Puška je ukupno duga od 105 do 115 cm, a masa je veoma mala, od 3,0 do 3,4 kg. Puška je skup najmodernijih, danas primjenjivanih rješenja u projektovanju obrtnočetpnih karabina.

Sanduk (risivera) je jednodjelni, cilindričnog oblika i urađen je postupkom livenja čelika. U sanduk na vrhunski fino obrađenom prednjem kraju, ulazi cijev i to samo u jednom mogućem položaju, tako da se ne može pogriješiti. Na tom kraju ispred ležišta metka, u cijevi se nalaze braveći kanali u koje ulazi čelo zatvarača. Zabavljanje se obavlja preko šest zabavljujućih brjegova raspoređenih pod 120 stepeni i smještenih u dva reda. Ovaj raspored omogućava otklon ručice uvis od 60 stepeni pri repetiranju. Na jednom od prednjih bravećih brjegova, ugrađen je veoma široki (čak 6 mm) zub izvlakača, koji u velikom luku hvata dno čahure. Dno čahure se nalazi 3 mm utopljeno u čelo zatvarača, tako da ni eventualno prskanje čahure ne može predstavljati opasnost po strijelca i okolinu.

Tu su i bočne rupice - četiri u jednoj liniji, koje bi u desnu stranu, bezbjedno odvele mlaz vrelih barutnih gasova, ukoliko bi udarna igla probila kapislu pri opaljenju metka. Nasuprot izvlakaču, pod 180 stepeni, nalazi se okrugli opružni izbacivač čahura ili neispaljenih metaka.

U cilindričnom jednodelnom čeličnom tijelu zatvarača, nalazi se skidajuće i lako zamjenljivo čelo zatvarača. Deset ponuđenih kalibara puške, pokrivaju samo dva izmjenljiva čela zatvarača. Postupak zamijene čela je krajnje jednostavan. Potrebno je samo iz cilindrične konture tijela zatvarača, podignuti uvis dvije polužice koje služe kao graničnici za fiksiranje čela. Tada je moguće jednostavno unaprijed svući čelo s udarne igle. Postavljanjem novog čela i vraćanjem obje polužice na početnu poziciju, ova zamjena je obavljena. I zamjena cijevi i kalibara je krajnje jednostavna. Bez alata, lako se skine s puške potkundak. Pogledamo u unutrašnjost potkundaka i tu nalazimo u svom ležištu fiksiran mali imbus ključ. U zoni šireg dijela cijevi, kod ležišta metka, uočavamo s donje strane dva imbus vijka. Imbus ključem iz potkundaka odvijemo do kraja ove vijke i sasvim lako bez ikakvih posebnih „klik“ okretanja, povlačenjem unaprijed skinuti cijev. Drugu cijev odabranog kalibra ili druge debljine zida i dužine, postavljamo u sanduk bez mogućnosti pogrešnog pozicioniranja. Imbus ključem ponovo do kraja zavijemo oba vijka i postupak zamijene cijevi je završen. Vratimo imbus u njegovo ležište u potkundaku i ponovo postavimo potkundak na svoje mjesto. Manipulacijom, zatvaračem ćemo se uvjeriti da je sve urađeno besprijekorno. Za sve ovo je potrebno oko pet minuta i to bez puškarske obuke, niti je potrebna kakav specijalni alat ili kontrolnici.

Obradom i brušenjem naležućih površina, na najsavremenijim mašinama i u najužim tolerancijama, dobijen je izuzetno fini rad zatvarača, koji je u rangju Sako ili Sauer pušaka. Da je ova puška

namijenjena lovu i long range sportskoj namijeni, svjedoči izbor grupe za okidanje. U BX 11 je ugrađena šilenova potpuno podesiva obaračka grupa, koja se koristi i kod vrhunskih sportskih pušaka. Opseg podešavanja sile opaljenja na obaraču kreće se od 0,9 do 1,4 deka njutna (teg od 0,9 do 1,4 kg). Naravno, ukoliko se ova Bergarina puška nabavi da bi se njom lovila visoka divljač, ne savetuje se štelovanje okidanja na najmanju silu. Okidanje je resko, kratko i besprijekorno. Konstruktori su otišli i korak dalje ... Ugradbene mjere ove okidačke grupe istovjetne su sa onom primjenjenom na poznatoj pušci Remington 700. Tako da se lako može šilenov sistem zamijeniti Remingtonovim, ako neko želi. Kako je puška BX 11 ponuđena u deset različitih kalibara, predviđena su četiri različita izmjenljiva okvira za municiju. Okviri su metalni sa linijskim (jednorednim) rasporedom metaka. Kapacitet im je tri, do četiri metka, u zavisnosti od kalibra. Kočnica puške je smještena na uobičajenom mjestu, kao na karabinu M70 i moguće je njeno skoro bešumno pomeranje u prednji - otkočeni položaj. Na zadnjoj strani zatvarača postoji opipljivi i vizuelno očlivi indikator napetosti udarnog mehanizma.

Osim nehrđajućeg zatvarača, svi metalni dijelovi su u crnom, mat nereflektujućem finišu. Rupice sa navojem na vrhu sanduka

služe za vezu montaže optičkog nišana. Proizvođač se potrudio da ovu savremeno konceptovanu pušku opremi i vrhunskim kundacima. Prvo je za lovce predvidio orahov kundak visoke obrazine, s ukrasnim insertima od palisander drveta. Na njegovom kraju je debeli gumeni amortizer trzaja. Za one sportske strijelce ili lovce, naklonjene profesional izgledu puške, „Begara“ je uradila polimerski crni kundak, mekan na dodir (soft touch). Ovaj kundak ima visoku obrazinu, ali i izmjenljive distantne segmente, kojima se reguliše dužina kundaka. U oba slučaja radi se o vizuelno lijepim i ergonomske odlično urađenim kundacima.

Ova čuvena fabrika cijevi i ne može da ponudi lošu pušku. Svaka cijev u svom kalibru, kod Bergare BX 11 urađena je u match varijanti, s match obradom krune (usta) cijevi i cijele unutrašnje trase cijevi. Ni na čemu se nije štedjelo, niti su birana jeftina rješenja, a puška je ipak vrlo jednostavne konstrukcije, kako za upotrebu, tako i za izmjenu cijevi i održavanje. Ergonomija, okidanje, osjećaj u ramenu su kao kod najskupljih custom pušaka. To će sve, sigurni smo Bergaru BX 11 Multicalibre, promovisati u jednu od veoma omiljenih i masovno prodavanih pušaka.

IN MEMORIAM

Huseinbašić (Edhem) Edib (1956. - 2011.)

U decembru se navršila godina i po od od kada nas je iznenada napustio naš voljeni prijatelj i kolega Edib Huseinbašić, član LD „Jelen“ Gradačac od 1983. godine. Kao uspješan lovac u svemu je bio primjeren i savjestan, a posebno se isticao u organiziranju akcija u Sekciji „Svirac“, čiji je bio predsjednik u nekoliko mandata. Zbog zasluga na razvoju i afirmaciji lovstva dobio je više lovačkih priznanja i odlikovanja. Edibov svijetli lovački put slijedi njegov sin Muhamed. Izgubili smo velikog ljubitelja prirode i divljači, koji će nam ostati u trajnom sjećanju. Neka mu je vječni rahmet.

LD „Jelen“ Gradačac

Čamdžić (Halil) Mustafa (1943. - 2012.)

Nakon kraće bolesti, preminuo je dugogodišnji lovac i počasni član Mustafa Čamdžić, član LD „Sokolina“ Kladanj još od 1965. godine. Za svoj doprinos razvoju lovstva nagrađen je s više priznanja, a krajem 1998. godine je proglašen počasnim članom. Kao uzoran i poštovan lovac koji je ostavio neizbrisive tragove u članstvu, ostat će u sjećanju svih prijatelja. Lovačku tradiciju u porodici Čamdžić će nastaviti njegov sin Bane. Neka je rahmet duši našem Musrafi i neka mu dragi Allah podari Džennet.

LD „Sokolina“ Kladanj

Nukić (Ajdo) Mehmed (1935. - 2012.)

U sedamdesetosmoj godini života redove LD „Srndač“ Gračanica je zauvijek napustio naš Mehmed, čiji je član bio još od 1958. godine. Za taj cijeli dugi lovački vijek je bio cijenjen među kolegama, ističući se u uzgoju divljači i izgradnji lovno-uzgojnih objekata. Zbog svojih zasluga na unapređivanju lovstva dobio je više lovačkih priznanja i odlikovanja, a proglašen je i počasnim članom. Zauvijek će nam nedostajati njegovo prijateljstvo, a posebno lovcima njegove LS „Miričina“.

LD „Srndač“ Gračanica

Zahirović (Ahmet) Hašim (1964. - 2012.)

Ovih dana se navršilo šest mjeseci od prarene smrti našeg Hašima Zahirovića, člana LD „Spreča“ Kalesija od 1989. godine. Bio je primjeren lovac koji je za svoj doprinos lovstvu dobio više zahvalnica i diploma. Zbog svojih vrlina i drugarstva, ostat će u trajnom sjećanju prijatelja i kolega.

LD „Spreča“ Kalesija

Hamzić (Juso) Hamid (1946. - 2012.)

Ovih dana se navršilo osam mjeseci od kako nas je zauvijek napustio naš Hamid Hamzić, član LD „Spreča“ Kalesija još od 1973. godine. Za izuzetan doprinos lovstvu je proglašen počasnim članom. Zbog svojih vrlina i drugarstva, ostat će u trajnom sjećanju prijatelja i kolega. Ostalo je prazno mjesto u našim redovima, ali će živjeti u našim mislima i lovačkim uspomenama.

LD „Spreča“ Kalesija

**OVDJE MOŽE BITI
VAŠA REKLAMA**

Obavještavaju se radne organizacije – pravna i fizička lica da ovu stranu LOVCA mogu iskoristiti kao reklamni prostor po mjeri sopstvene i autentične klase i interesa koji će omogućiti adekvatan uvid u ponudu, mogućnosti, uspješnost i djelokrug rada, na način da propagandno pojavljivanje afirmira kvalitet dostojan renomea, imena i sadržaja. Za pojedinosti se možete informirati kod sekretara Saveza lovačkih društava TK, na broj telefona 035 277 525.